

پایش ملی محیط کسب و کار ایران

زمستان ۱۴۰۳

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

مرکز آمار و اطلاعات اقتصادی و پایش اصل ۴۴

(دوره سی و چهارم)

اردیبهشت ۱۴۰۴

فهرست مطالب

مقدمه.....	۳
چکیده نتایج.....	۴
بخش اول: روش‌شناسی گزارش.....	۵
معرفی مؤلفه‌های طرح پایش.....	۵
طرح نمونه‌گیری.....	۹
محاسبه شاخص کل محیط کسب و کار.....	۱۵
آشنایی با نظریه عمومی کارآفرینی شین.....	۱۶
بخش دوم: جداول آماری، نمودارها و تحلیل آماری.....	۱۷
شاخص کل محیط کسب و کار.....	۱۷
شاخص بخشی محیط کسب و کار.....	۱۸
شاخص استانی محیط کسب و کار.....	۲۱
شاخص محیط کسب و کار بر اساس رشته فعالیت اقتصادی.....	۲۶
شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و اتاق‌ها.....	۲۹
شاخص ملی محیط کسب و کار بر اساس مدل کارآفرینی شین.....	۳۱
شاخص محیط کسب و کار بر اساس تعداد کارکنان بنگاه‌های اقتصادی.....	۳۳
شاخص محیط کسب و کار بر اساس سابقه فعالیت بنگاه‌های اقتصادی.....	۳۴
شاخص محیط کسب و کار بر اساس شرکت‌های دانش بنیان.....	۳۵
شاخص محیط کسب و کار بر اساس ظرفیت تولید بنگاه‌های اقتصادی.....	۳۷
برخی اقدامات انجام شده به منظور رفع موانع کسب و کار.....	۳۸

مقدمه

محیط کسب و کار به مجموعه عواملی گفته می‌شود که بر عملکرد یا اداره بنگاه‌های اقتصادی مؤثر هستند اما تقریباً خارج از کنترل مدیران بنگاه‌ها قرار دارند؛ عواملی نظیر قوانین و مقررات، میزان بارندگی، فرهنگ کاری در یک منطقه و ... که در کشورها و مناطق جغرافیایی گوناگون، در هر رشته کاری و نیز در طول زمان متفاوت هستند. امروزه، بهبود محیط کسب و کار یکی از مهمترین راهبردهای توسعه اقتصادی هر کشور به شمار می‌رود و علاوه بر آن هرچه محیط کسب و کار یک کشور شرایط بهتری داشته باشد، بهره‌برداری از فرصت‌های کارآفرینی بیشتر و هر چه بهره‌برداری از فرصت‌های کارآفرینی در جامعه‌ای بیشتر باشد، عملکرد اقتصاد آن کشور و خلق ارزش و ثروت در آن جامعه نیز بیشتر می‌شود. با این حال بهبود محیط کسب و کار، نیازمند برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری مطلوب است، که دستیابی به این مهم نیازمند وجود فرایندی مستمر برای پایش و سنجش وضعیت محیط کسب و کار هر کشور است.

در همین راستا و در سال ۱۳۹۰، نمایندگان مجلس شورای اسلامی، قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار را تصویب کردند. به موجب ماده ۴ این قانون: اتاق‌ها موظفند به منظور اطلاع سیاست‌گذاران از وضعیت محیط کسب و کار در کشور، شاخص‌های ملی محیط کسب و کار در ایران را تدوین و به‌طور سالانه و فصلی حسب مورد به تفکیک استان‌ها، بخش‌ها و فعالیت‌های اقتصادی، سنجش و اعلام نمایند. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران در قالب اجرای یک طرح پژوهشی در سال ۱۳۹۴، نسبت به شناسایی و معرفی شاخص‌های ملی پایش محیط کسب و کار اقدام نمود و اجرای طرح ملی پایش محیط کسب و کار را در اواخر سال ۱۳۹۵ با همکاری اتاق‌های تعاون و اصناف ایران در دستور کار خود قرار داد.

گزارش حاضر، سی و چهارمین گزارش فصلی است که اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران با رویکرد تلفیق داده‌های پیمایشی با داده‌های آماری بر اساس نظریه عمومی کارآفرینی شین^۱ ارائه نموده است. در این گزارش، داده‌های پیمایشی حاصل از ادراک سنجی از وضعیت مؤلفه‌های محیط کسب و کار کشور در زمستان ۱۴۰۳، ۲۹۵۵ فعال اقتصادی زیرمجموعه سه اتاق و با استفاده از روش تکمیل پرسشنامه الکترونیکی (CAWI^۲) و همچنین آمارگیری تلفنی با کمک رایانه (CATI^۳) صورت گرفته است و داده‌های آماری نیز از منابع آماری رسمی کشور تهیه و مورد استفاده قرار گرفته‌اند.

امید است نتایج این طرح بتواند نقشه راه روشنی برای برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در جهت بهبود محیط کسب و کار کشور فراهم آورد.

شایان ذکر است به دلیل شیوع ویروس کرونا در کشور از اسفند ماه سال ۹۸، شاخص ملی محیط کسب و کار با احتساب اثر کرونا به عنوان یکی از موانع کسب و کار محاسبه شده است و در پاییز ۱۴۰۱، به دلیل کاهش اثرگذاری شاخص مذکور در محیط کسب و کار، از محاسبات حذف شده است.

-
1. Schein
 2. Computer Assisted Web Interviewing
 3. Computer Assisted Telephone Interviewing

چکیده نتایج (زمستان ۱۴۰۳)

بر اساس نتایج حاصل از پایش ملی محیط کسب و کار ایران در زمستان ۱۴۰۳، ۶/۰۱ (نمره بدترین ارزیابی ۱۰ است) محاسبه شده که تقریباً مشابه وضعیت فصل گذشته و به طور بسیار جزئی نامساعدتر (پاییز ۱۴۰۳ با میانگین ۵/۹۶) گزارش شده است.

در زمستان ۱۴۰۳ فعالان اقتصادی مشارکت‌کننده در این پایش، به ترتیب سه مؤلفه ۱- غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات ۲- دشواری تأمین مالی از بانک‌ها ۳- بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار را نامناسب‌ترین مؤلفه‌های محیط کسب و کار کشور نسبت به سایر مؤلفه‌ها ارزیابی نموده‌اند.

بر اساس یافته‌های این طرح در زمستان ۱۴۰۳ استان‌های خوزستان، خراسان رضوی و زنجان به ترتیب دارای مساعدترین وضعیت محیط کسب و کار نسبت به سایر استان‌ها ارزیابی شده‌اند.

بر اساس یافته‌های طرح، میانگین ظرفیت فعالیت (واقعی) بنگاه‌های اقتصادی شرکت‌کننده در فصل زمستان ۱۴۰۳ معادل ۴۱/۳۵ درصد بوده است که تقریباً مشابه پاییز ۱۴۰۳ (۴۰/۷۲ درصد) بوده و افزایش بسیار جزئی ۰/۶۳ درصدی داشته است.

بر اساس نتایج این پایش در زمستان ۱۴۰۳، وضعیت محیط کسب و کار در بخش خدمات (۵/۹۷) در مقایسه با بخش‌های کشاورزی (۵/۹۱) و صنعت (۵/۸۷) نامناسب‌تر ارزیابی شده است.

در بین رشته فعالیت‌های اقتصادی برحسب طبقه‌بندی استاندارد ISIC.rev4، رشته ۱- آموزش، ۲- مالی و بیمه و ۳- اداری و خدمات پشتیبانی دارای بهترین وضعیت محیط کسب و کار و رشته فعالیت‌های ۱- سایر فعالیت‌های خدماتی، ۲- خدمات مربوط به تأمین جا و غذا و ۳- حمل و نقل و انبارداری، بدترین وضعیت محیط کسب و کار را در مقایسه با سایر رشته فعالیت‌های اقتصادی در کشور داشته‌اند.

بر اساس نظریه عمومی کارآفرینی شین، شاخص ملی محیط کسب و کار ایران در زمستان ۱۴۰۳، عدد ۶/۱۶ (عدد ۱۰ بدترین ارزیابی است) به دست آمده است که مشابه فصل گذشته و به صورت بسیار جزئی نامناسب‌تر از وضعیت این شاخص در ارزیابی فصل گذشته (پاییز ۱۴۰۳ با میانگین ۶/۱۵) است. میانگین ارزیابی محیط اقتصادی عدد ۶/۶۸ است که در ارزیابی فصل گذشته عدد ۶/۶۷ حاصل شده بود و میانگین ارزیابی محیط نهادی عدد ۵/۷۴ است که در فصل گذشته عدد ۵/۷۲ ارزیابی شده بود. بر این اساس، محیط قانونی و حقوقی با عدد ۵/۳۳ و محیط مالی با عدد ۸/۲۹ به ترتیب مساعدترین و نامساعدترین محیط‌ها بر اساس نظریه عمومی کارآفرینی شین بوده‌اند. لازم به ذکر است که شاخص شین به دلیل در نظر گرفتن وزن عوامل مختلف در محاسبه، از دقت بیشتری نسبت به شاخص کل کشور برخوردار است.

در ادامه گزارش، روش‌شناسی انجام پایش، جداول و نمودارهای آماری به همراه تحلیل نتایج به طور مبسوط شرح داده شده است.

بخش اول: روش‌شناسی گزارش

مطابق با ماده ۴ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار، اتاق‌ها موظف هستند به منظور اطلاع سیاست‌گذاران از وضعیت محیط کسب و کار در کشور، شاخص‌های ملی محیط کسب و کار در ایران را تدوین و به‌طور سالانه و فصلی حسب مورد به تفکیک استان‌ها، بخش‌ها و فعالیت‌های اقتصادی، سنجش و اعلام نمایند. مطابق با همین مأموریت، مرکز آمار و اطلاعات اقتصادی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران با همکاری اتاق‌های اصناف و تعاون ایران اقدام به برنامه‌ریزی برای جمع‌آوری اطلاعات و محاسبه شاخص ملی محیط کسب و کار ایران بر اساس ۷۰ مؤلفه پیمایشی و آماری کرده است که مولفه‌ها از نتایج اجرای طرح مطالعاتی در همین خصوص به‌دست آمده‌اند. اطلاعات ۲۸ مؤلفه پیمایشی از روش تکمیل پرسشنامه با همکاری فعالان اقتصادی (تعیین شده با روش‌های نمونه‌گیری) به‌دست می‌آید و برای کسب اطلاع درمورد ۴۲ مؤلفه آماری از منابع اطلاعاتی و آمار رسمی کشور که تا زمان انتشار نشریه به‌روزرسانی می‌شوند، استفاده می‌شود و در نهایت، شاخص‌های ملی پایش محیط کسب و کار ایران به تفکیک ملی، استان، بخش‌های عمده و رشته فعالیت‌های اقتصادی محاسبه شده‌اند.

معرفی مؤلفه‌های طرح پایش

مطابق مدل ارائه شده برای محاسبه شاخص محیط کسب و کار در ایران، شاخص ملی محیط کسب و کار از طریق انجام محاسبات بر روی ۷۰ نماگر که شامل ۲۸ مؤلفه پیمایشی و ۴۲ مؤلفه آماری که از عوامل مختلف و قابل احصای مؤثر بر اداره واحدهای تولیدی در ایران معرفی شده است، حاصل می‌شود. قابل ذکر است مؤلفه‌های پیمایشی و آماری مورد استفاده در محاسبه فضای کسب و کار کشور به صورت زیر تعریف شده‌اند:

الف: مؤلفه‌های پیمایشی:

۱. نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول
۲. برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...
۳. بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان
۴. بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار
۵. غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات
۶. رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی
۷. تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌ رغبتی به خرید محصولات ایرانی
۸. تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
۹. وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار
۱۰. رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات

۱۱. دشواری تأمین مالی از بانک‌ها
۱۲. فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی
۱۳. ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)
۱۴. ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران
۱۵. وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبا در بازار
۱۶. ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار
۱۷. عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران
۱۸. فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار
۱۹. دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
۲۰. کارگریزی عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه
۲۱. کمبود تقاضا در بازار
۲۲. کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز
۲۳. کمبود نیروی کار ماهر
۲۴. محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت
۲۵. محدودیت دسترسی به آب
۲۶. محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)
۲۷. فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
۲۸. موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب‌وکار در دستگاه‌های اجرایی

ب. مؤلفه‌های آماری:

محیط نهادی

- نماگر ۱. محیط سیاسی (تأثیر عوامل سیاسی - امنیتی بر اداره بنگاه‌ها)
 - ۱-۱. تعداد مطبوعات دارای مجوز و فعال (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)
 - ۲-۱. تعداد سرقت (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)
 - ۳-۱. تعداد سازمان‌های مردم‌نهاد (سمن) - (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

نماگر ۲. محیط علمی - آموزشی (مهارت و تحصیلات نیروی انسانی)

۲.۱- دانش آموخته‌های مراکز فنی حرفه‌ای (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۲.۲- تعداد دانش آموخته‌های دانشگاهی (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۲.۳- نرخ باسوادی ۶ ساله و بالاتر

۲.۴- تعداد دانش‌آموزان به ازای هر کلاس

نماگر ۳. محیط فرهنگی (فرهنگ، رضایت‌مندی و فرهیختگی نیروی انسانی)

۳.۱- تعداد صندلی‌های سینما (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۳.۲- تعداد فرهنگ‌سراها و کتابخانه‌های عمومی (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۳.۳- تعداد عناوین کتاب‌های منتشر شده در استان (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۳.۴- تعداد خواسته‌های بازگشت به کار در هیأت‌های تشخیص دعاوی کار نسبت به کل شاغلان استان

نماگر ۴. فناوری و نوآوری

۴.۱- شاخص استانی فناوری اطلاعات

۴.۲- تعداد کاربران اینترنت (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۴.۳- تعداد شرکت‌های دانش‌بنیان (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

نماگر ۵. محیط قانونی و حقوقی (حاکمیت قانون، تضمین‌های حقوق مالکیت و عملکرد دادگستری)

۵.۱- نرخ رسیدگی به پرونده‌های قضایی (درصد از ورودی)

۵.۲- امتیاز قضایی و اداری (تخصیصی گزارش‌های عملکرد استانی قوه قضائیه)

۵.۳- میانگین زمان رسیدگی به هر پرونده ورودی (روز)

۵.۴- تعداد پرونده‌های مطالبه طلب (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

نماگر ۶. ساختار و عملکرد دولت

۶.۱- تعداد کارمندان دستگاه‌های دولتی و حکومتی (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۶.۲- پرداخت‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (عملکرد بودجه عمرانی)

محیط اقتصادی

نماگر ۷. محیط کلان (ثبات اقتصاد کلان، ساختارهای اشتغال)

۷.۱- شاخص تورم مصرف کننده

۷.۲- شاخص تورم تولیدکننده

۷.۳- نرخ مشارکت نیروی انسانی (درصد)

۷.۴- نرخ بیکاری (درصد)

۷.۵- ارزش صادرات غیرنفتی استان (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۷.۶- نرخ رشد منطقه‌ای (درصد)

نماگر ۸. محیط مالی (تأمین مالی)

۸.۱- سرانه مانده تسهیلات اعطایی

نماگر ۹. محیط جغرافیایی (زیرساخت‌ها، ظرفیت‌های اقلیمی و استانی)

۹.۱- متوسط بارندگی سالانه استان (میلی متر)

۹.۲- تعداد هتل‌های ۴ و ۵ ستاره

۹.۳- تعداد تخت بیمارستانی فعال (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۹.۴- طول راه‌های بین شهری (کیلومتر به ازای هر کیلومتر مربع مساحت)

۹.۵- تعداد انبار و سردخانه (به نسبت مساحت استان)

۹.۶- مساحت مراتع خوب (به نسبت مساحت استان)

۹.۷- ضریب نفوذ بیمه (درصد)

۹.۸- فاصله مرکز استان تا بندر تجاری (آبی) و فعال بین المللی (کیلومتر)

۹.۹- طول راه آهن به مساحت استان (کیلومتر به ازای هر کیلومتر مربع)

۹.۱۰- درصد روستاهای گازرسانی شده از کل روستاهای استان

نماگر ۱۰. ساختار تولید (انحصار، خوشه‌ها، وابستگی به مواد اولیه)

۱۰.۱- تعداد بهره‌برداران کشاورزی (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۱۰.۲- درصد مساحت کشت آبی از کل مساحت زیر کشت

۱۰.۳- تعداد معادن در حال بهره‌برداری (به نسبت مساحت استان)

۱۰.۴- تعداد کارگاه‌های صنعتی فعال (به نسبت مساحت استان)

۱۰.۵- سرانه مساحت پروانه‌های ساختمانی صادره در نقاط شهری

لازم به ذکر است که عناوین برخی مولفه‌های آماری با همکاری دستگاه‌های اجرایی ذیربط اصلاح و یا جایگزین شده اند

طرح نمونه‌گیری

از آنجا که استخراج، انتشار داده‌ها و ارائه نتایج حاصل، در سطح متغیرها، اپتیمم شده است و برای اینکه محاسبات از مبنای دقیق آماری برخوردار باشد لذا انتخاب نمونه‌ها (فعالان اقتصادی) بر مبنای طرح نمونه‌گیری است که در ذیل به آن اشاره می‌شود.

هدف کلی:

هدف کلی از این طرح، شناخت وضعیت جاری محیط کسب و کار در ایران و تغییرات آن به صورت فصلی و سالانه است. این هدف از طریق موارد زیر به دست می‌آید:

۱. برآورد فصلی و سالانه شاخص ملی محیط کسب و کار در ایران
۲. برآورد فصلی و سالانه شاخص استانی محیط کسب و کار در ایران
۳. برآورد تغییرات فصلی شاخص محیط کسب و کار در سطح ملی و استانی
۴. برآورد ملی فصلی و سالانه شاخص ملی محیط کسب و کار در ایران در سطح بخش‌های عمده اقتصادی (خدمات، صنعت و کشاورزی)
۵. برآورد ملی فصلی و سالانه شاخص ملی محیط کسب و کار در ایران در سطح فعالیت‌های اصلی اقتصادی (ISIC^۴)

جامعه هدف

مجموعه واحدهایی که طبق تعریف شامل اعضای فعال اتاق‌های بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران، اصناف و تعاون هستند، جامعه هدف طرح را تشکیل می‌دهند. بنابراین اعضای غیرفعال و اعضای که عضو سه اتاق نیستند را پوشش نمی‌دهد.

جامعه آمارگیری

جامعه آمارگیری با حذف اعضای غیر فعال سه اتاق از چارچوب آماری به دست می‌آید.

واحد آماری

واحد آماری، مدیر یک واحد از سه اتاق کشور می‌باشد که در بانک اطلاعاتی سه اتاق ثبت شده است و فعال است.

زمان آماری

زمان آماری برای تکمیل سؤالات پرسشنامه، وضعیت محیط کسب و کار در فصل زمستان سال ۱۴۰۳ است.

زمان آمارگیری

زمان آمارگیری اسفند ماه ۱۴۰۳ بوده است.

روش آمارگیری

به صورت نمونه‌گیری برای مؤلفه‌های پیمایشی و جمع‌آوری داده از منابع رسمی برای مؤلفه‌های آماری است.

روش جمع‌آوری اطلاعات

اطلاعات مورد نیاز این طرح به ۲ روش به دست می‌آید. برای مؤلفه‌های پیمایشی به صورت آمارگیری الکترونیکی و تکمیل پرسشنامه از طریق سامانه اینترنتی توسط واحدهای انتخاب شده در طرح نمونه‌گیری است و برای مؤلفه‌های آماری از روش جمع‌آوری داده‌ها از مراجع رسمی کشور است.

سطح ارائه برآورد

برآوردها بر اساس اهداف طرح به صورت ملی و استانی هستند.

پارامتر مورد نظر

پارامترهای مورد نظر شامل میانگین وزنی شاخص محیط کسب و کار در ایران است.

چارچوب نمونه‌گیری

چارچوب نمونه‌گیری، اعضای فعال سه اتاق هستند.

واحد نمونه‌گیری

واحد نمونه‌گیری واحدهای فعال سه اتاق هستند.

روش نمونه‌گیری

روش نمونه‌گیری، طبقه‌بندی دو مرحله‌ای شده است که واحد نمونه‌گیری مرحله‌ی اول، استان‌ها و واحد نمونه‌گیری مرحله‌ی دوم، براساس بخش عمده اقتصادی است.

در این طرح، علاوه بر برآورد سطوح، برآورد تغییرات نیز مورد نظر است، از این رو از روش نمونه‌گیری چرخشی استفاده می‌شود. نمونه‌گیری چرخشی با ثابت نگه‌داشتن بخشی از واحدهای نمونه بین دو فصل آمارگیری و تغییر بقیه‌ی واحدها، به بهترین نحو، امکان برآورد سطوح و تغییرات را فراهم می‌کند. انجام بهینه‌ی نمونه‌گیری چرخشی، مستلزم به‌کارگیری

نمونه‌ی کلیدی^۵ است. منظور از نمونه‌ی کلیدی، نمونه‌ای است که می‌توان از آن برای تأمین نیازهای چند آمارگیری یا چند دوره از یک آمارگیری، زیرنمونه‌هایی انتخاب کرد. در آمارگیری‌های ادواری، استفاده از نمونه‌ی شاخص ضمن صرفه‌ی اقتصادی، امکان کنترل بهتر عملیات اجرایی و هم‌پوشانی نمونه‌ها در دوره‌های مختلف آمارگیری را فراهم می‌کند.

چارچوب و طراحی نمونه‌ی شاخص

چارچوب نمونه‌گیری مرحله‌ی اول در این طرح، استان‌ها براساس سهم از GDP کشور است که واحدهای نمونه‌گیری مرحله‌ی اول را شامل می‌شود.

چارچوب نمونه‌گیری مرحله‌ی دوم، فهرستی از نام و نشانی، بخش عمده اقتصادی و نام اتاق فعالان اقتصادی از نمونه‌ی شاخص است. روش ساخت این چارچوب، در اتاق‌ها (بازرگانی، تعاون و اصناف) متفاوت از یکدیگر است.

در اتاق بازرگانی، برای ساخت این چارچوب، پیش از اجرای طرح، فعالان اقتصادی در یک محدوده‌ی جغرافیایی مشخص، با استفاده از آمارگیری تلفنی به‌نگام می‌شوند. فعالان اقتصادی جدید معرفی شده در هر سال، بر اساس ثبت کارت بازرگانی جدید در ماه‌های انتهایی سال قبل، انتخاب می‌شوند. در اتاق اصناف و تعاون، چارچوب نمونه‌گیری همانند روش قبل است با این تفاوت که فرآیند به‌نگام سازی آن دو سال یکبار است.

الگوی چرخش

با توجه به اهداف طرح، الگوی چرخش انتخابی برای این طرح، یک الگوی ۲-۲-۲ است، یعنی طی دوره‌ی نمونه‌ی کلیدی از هر فعال اقتصادی نمونه، حداکثر چهار بار آمارگیری به عمل می‌آید، به این ترتیب که فعال اقتصادی، دو فصل متوالی در نمونه است، سپس به طور موقت برای دو فصل متوالی از نمونه خارج می‌شود، بعد مجدداً برای دو فصل متوالی به نمونه باز می‌گردد و پس از آن تا انتهای سال‌های مربوط به دوره نمونه کلیدی از نمونه خارج می‌شود. در هر فصل، از چهار گروه چرخش که هر یک از سه گروه فعال اقتصادی (بازرگانی، تعاون و اصناف)، آمارگیری می‌شود:

۱- گروهی که برای اولین بار وارد نمونه شده است،

۲- گروهی که برای دومین بار در نمونه است،

۳- گروهی که پس از دو فصل خروج موقت، مجدداً به نمونه وارد شده است،

۴- گروهی که برای آخرین بار در نمونه است.

پس از ساخت گروه‌های چرخش، به هر فصل آمارگیری، بر اساس الگوی چرخش، چهار گروه چرخش منتسب می‌شود تا تمام فعالان اقتصادی متعلق به آن‌ها آمارگیری شوند. به این ترتیب در هر فصل آمارگیری به هر چهار گروه یاد شده مراجعه می‌شود.

تعیین تعداد نمونه

با هدف برآورد شاخص ملی، استانی و رشته فعالیتی کل کشور در هر فصل، تعداد نمونه با استفاده از رابطه زیر محاسبه شده است:

$$n = \frac{z_{0.975}^2 (1 - r)}{\beta^2 r} \cdot (1 + N_r) \cdot Def f$$

که در آن:

β : خطای نسبی برآورد (۰/۰۵)

t : مقدار مفروض شاخص

N_r : نرخ ریزش فعالان اقتصادی نمونه است که برابر با ۰/۴ در نظر گرفته شده است.

$Deff$: اثر طرح (برابر ۲/۵)

پس از محاسبه‌ی اندازه‌ی نمونه در سطح ملی، اندازه‌ی نمونه‌ی مورد نیاز در هر استان، با کمک روش تخصیص بینابین و با توجه به ملاحظات اجرایی و کارشناسی، تعیین می‌شود.

روش برآورد

برای دستیابی به برآوردهای مورد نظر، ابتدا باید داده‌های مربوط به هر یک از فعالیت‌های اقتصادی نمونه و اعضای آن‌ها وزن‌دهی شوند. وزن‌دهی در هر فصل بر اساس اعمال وزن پایه، انجام می‌گیرد. وزنی که پس از اعمال این مراحل وزن‌دهی به‌دست می‌آید، تعیین می‌کند که هر فعال اقتصادی در نمونه، نماینده‌ی چند فعال اقتصادی در جامعه است. پس از وزن‌دهی، برآورد تعداد از جمع وزن‌ها، برآورد نرخ از تقسیم برآوردهای تعداد و برآورد تغییرات بین دو دوره‌ی زمانی از اختلاف برآوردهای دو دوره به دست می‌آید.

در جدول ۱، حروف و اعداد به ترتیب نماد گروه چرخش و نوبت آمارگیری از گروه چرخش است.

میزان مشارکت و تعداد نمونه موثر

میزان مشارکت نمونه‌های منتخب نسبت به کل نمونه‌های در نظر گرفته شده برای هر استان در جدول ۳ قابل مشاهده است. نرخ پاسخگویی در اجرای طرح پایش ملی محیط کسب و کار نیز محاسبه شده است. لازم به ذکر است بر اساس جدول ۲، این تعداد نمونه با احتساب نرخ ریزش (عدم همکاری، عدم پاسخگویی، تغییر فعالیت و ..) ۴۰ درصد در نظر گرفته شده است و تعداد نمونه بهینه برای تعمیم نتایج بر اساس اهداف طرح حدود ۳۵۰۰ نمونه است.

لذا ضمن تاکید بر قابل اطمینان بودن نتایج ملی برآوردهای ارائه شده، نتایج استانی طرح با احتیاط بیشتری باید مورد استفاده و استناد کاربران قرار گیرد.

جدول ۱- الگوی چرخش

سال ۱۴۰۳				سال ۱۴۰۲				سال ۱۴۰۱				
زمستان	پاییز	تابستان	بهار	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Q4	Q
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	R4	R3	R
-	-	-	-	-	-	-	-	-	S4	S3	-	S
-	-	-	-	-	-	-	-	T4	T3	-	-	T
-	-	-	-	-	-	-	U4	U3	-	-	U2	U
-	-	-	-	-	-	V4	V3	-	-	V2	V1	V
-	-	-	-	-	W4	W3	-	-	W2	W1	-	W
-	-	-	-	X4	X3	-	-	X2	X1	-	-	X
-	-	-	Y4	Y3	-	-	Y2	Y1	-	-	-	Y
-	-	Z4	Z3	-	-	Z2	Z1	-	-	-	-	Z
-	AA4	AA3	-	-	AA2	AA1	-	-	-	-	-	AA
AB4	AB3	-	-	AB2	AB1	-	-	-	-	-	-	AB
AC3	-	-	AC2	AC1	-	-	-	-	-	-	-	AC
-	-	AD2	AD1	-	-	-	-	-	-	-	-	AD

جدول ۲- تعداد واحدهای نمونه طرح به تفکیک استان

تعداد واحدهای نمونه	استان	تعداد واحدهای نمونه	استان
۱۹۶	فارس	۲۱۳	آذربایجان شرقی
۷۸	قزوین	۱۱۰	آذربایجان غربی
۶۳	قم	۷۰	اردبیل
۷۵	کردستان	۳۴۱	اصفهان
۱۸۳	کرمان	۱۸۳	البرز
۷۲	کرمانشاه	۶۵	ایلام
۷۱	کهگیلویه و بویراحمد	۱۶۲	بوشهر
۶۶	گلستان	۱۱۰۱	تهران
۱۱۰	گیلان	۵۲	چهارمحال و بختیاری
۷۹	لرستان	۷۴	خراسان جنوبی
۱۶۲	مازندران	۳۵۱	خراسان رضوی
۱۰۳	مرکزی	۵۰	خراسان شمالی
۱۰۹	هرمزگان	۳۷۶	خوزستان
۷۷	همدان	۶۳	زنجان
۱۰۰	یزد	۶۵	سمنان
۴۸۹۶	کل	۷۶	سیستان و بلوچستان

جدول ۳- میزان مشارکت پاسخگویان در طرح به تفکیک استان

استان	نرخ پاسخگویی (درصد)						
	سال ۹۸	سال ۹۹	سال ۱۴۰۰	سال ۱۴۰۱	سال ۱۴۰۲	زمستان ۱۴۰۲	پاییز ۱۴۰۳
آذربایجان شرقی	۵۶	۵۸	۶۰	۶۵	۵۹	۵۸	۷۴
آذربایجان غربی	۶۷	۷۰	۷۳	۶۶	۸۱	۸۰	۹۳
اردبیل	۷۰	۷۴	۶۸	۶۸	۸۵	۷۶	۵۶
اصفهان	۵۳	۸۲	۹۱	۷۰	۸۴	۷۵	۸۳
البرز	۶۴	۵۲	۶۵	۸۱	۸۶	۶۷	۸۲
ایلام	۵۰	۵۹	۵۰	۶۰	۷۰	۶۱	۷۹
بوشهر	۵۲	۴۳	۵۷	۵۷	۶۱	۶۵	۶۱
تهران	۴۹	۴۵	۳۶	۴۲	۳۷	۴۲	۴۱
چهارمحال و بختیاری	۶۱	۷۶	۵۹	۶۰	۶۵	۵۸	۷۶
خراسان جنوبی	۶۴	۶۲	۶۵	۵۳	۴۹	۴۷	۶۵
خراسان رضوی	۴۷	۴۶	۵۰	۳۴	۳۸	۳۳	۵۵
خراسان شمالی	۶۴	۵۹	۵۴	۶۵	۶۳	۶۲	۷۹
خوزستان	۴۴	۴۷	۴۵	۴۸	۵۵	۴۰	۶۸
زنجان	۷۲	۷۳	۷۲	۶۴	۷۹	۶۸	۶۹
سمنان	۶۷	۷۳	۷۹	۶۳	۷۴	۵۶	۶۹
سیستان و بلوچستان	۴۱	۵۰	۴۹	۷۲	۷۰	۶۳	۷۹
فارس	۵۹	۵۵	۵۷	۵۸	۵۵	۶۱	۵۹
قزوین	۴۶	۵۴	۵۸	۸۰	۷۸	۸۵	۸۶
قم	۵۳	۴۹	۷۸	۵۸	۶۲	۵۷	۶۲
کردستان	۶۸	۶۸	۷۰	۶۲	۷۰	۶۷	۸۰
کرمان	۵۵	۵۱	۶۴	۶۰	۵۲	۵۱	۵۳
کرمانشاه	۷۲	۶۷	۶۸	۷۰	۷۵	۷۴	۸۶
کهگیلویه و بویراحمد	۶۶	۵۳	۵۰	۵۴	۳۱	۳۹	۳۶
گلستان	۶۲	۵۹	۵۵	۶۸	۶۶	۵۳	۹۵
گیلان	۵۰	۶۰	۵۲	۶۸	۶۸	۶۷	۶۶
لرستان	۵۶	۶۴	۵۴	۵۹	۸۵	۹۰	۷۷
مازندران	۶۲	۵۷	۷۵	۶۶	۷۳	۵۹	۷۸
مرکزی	۶۳	۷۸	۷۹	۷۴	۷۱	۸۴	۷۰
هرمزگان	۴۵	۵۱	۴۸	۵۶	۵۰	۴۵	۵۸
همدان	۵۳	۵۱	۵۲	۵۴	۵۲	۴۰	۷۸
یزد	۵۵	۵۹	۶۰	۵۷	۶۴	۵۹	۶۵
کل	۵۴	۵۶	۵۸	۵۷	۵۷	۵۵	۶۳

محاسبه شاخص کل محیط کسب و کار

پس از استخراج داده‌های پیمایشی، ابتدا برای هر مؤلفه، میانگین ارزیابی اعضای اتاق‌های هر استان در هر بخش q_{ij} محاسبه می‌شود. در فرمول زیر q_{ijk} مشارکت‌کننده‌ها (n) هر استان (i) در هر بخش (j) است و اندیس k نشان‌دهنده رای‌دهنده مورد نظر (اعضای اتاق‌های سه‌گانه) است.

$$q_{ij} = \frac{\sum_{k=1}^n q_{ijk}}{n_{ij}}$$

وزن نمونه‌گیری بر اساس استان، بخش عمده اقتصادی و اتاق تعیین می‌شود و در محاسبه میانگین q_{ij} لحاظ می‌شود. برای محاسبه شاخص کل از ترکیب وزنی جزء داده‌های آماری (Hard Data) با نسبت ۲۰٪ و جزء مولفه‌های پیمایشی (Survey Data) با نسبت ۸۰٪ استفاده می‌شود. روش انجام محاسبه به طول کامل در طرح پژوهشی توضیح داده شده است.

نرمال‌سازی و ترکیب داده‌های آماری (Hard Data)

به منظور نرمال کردن داده‌های آماری، ابتدا داده‌های آماری خام را که از مراکز آماری مختلف به تفکیک استان‌ها جمع‌آوری شده است، با تقسیم بر جمعیت استان به صورت نسبی و قابل مقایسه تبدیل می‌شود. سپس بر اساس روش فاصله از مرز^۶ که در اغلب مطالعات بین‌المللی مانند شاخص سهولت انجام کسب و کار بانک جهانی یا شاخص توسعه انسانی سازمان ملل متحد بکار می‌رود- داده‌های آماری نسبی به داده‌های نرمال شده تبدیل می‌شود.

در روش فاصله از مرز، نمره فاصله از مرز، شکاف بین عملکرد یک استان از معیار بهترین عملکرد در میان استان‌ها و در طی زمان به دست می‌آید. محاسبه نمره فاصله از مرز برای هر استان دو گام اصلی دارد.

اولین گام نرمال کردن داده‌های جمع‌آوری شده از هر یک از مولفه‌های دارای بار مثبت مانند نرخ باسوادی در هر استان که با استفاده از یک تبدیل خطی با فرمول زیر با توجه به مقیاس مورد نظر (۱ بهترین عملکرد و ۱۰ بدترین عملکرد) انجام می‌شود:

$$P_{norm} = \left(9 \times \frac{w - P}{w - f} \right) + 1$$

که در فرمول بالا w بزرگترین و f کوچکترین نمره مولفه در میان همه استان‌ها در کل طول دوره محاسبه شاخص است و P نمره نرمال نشده استان و P_{norm} داده نرمال شده یا نمره فاصله از مرز برای هر یک از اجزاء مولفه‌های شاخص است.

برای هر یک از مولفه‌های دارای بار منفی مانند تعداد نسبی سرقت‌ها در هر استان با استفاده از تبدیل خطی با فرمول زیر با توجه به مقیاس مورد نظر (۱ بهترین عملکرد و ۱۰ بدترین عملکرد) انجام می‌شود:

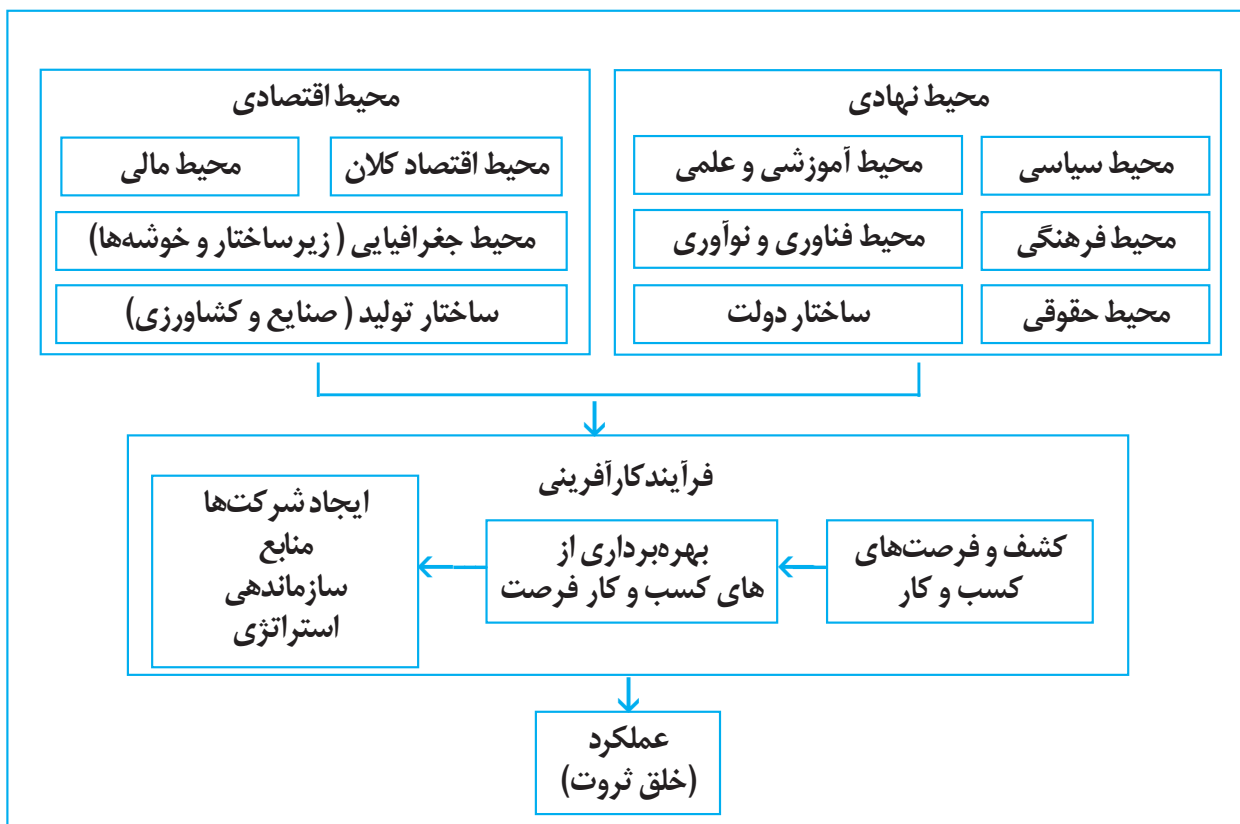
$$P_{norm} = \left((-9) \times \frac{w - P}{w - f} \right) + 10$$

دومین گام، محاسبه میانگین ساده هر یک از نمره‌های فاصله از مرز برای هر یک از بخش داده‌های آماری نماگرها است.

آشنایی با نظریه عمومی کار آفرینی شین

بر اساس نظریه عمومی کار آفرینی شین، می توان دو مجموعه عوامل محیطی معین را به محیط اقتصادی و محیط نهادی تفکیک کرد. عوامل محیط اقتصادی شامل محیط اقتصاد کلان، محیط مالی، ساختار تولید و محیط جغرافیایی و عوامل محیط نهادی شامل محیط سیاسی، محیط حقوقی، محیط فرهنگی و محیط آموزشی و علمی، محیط فناوری و نوآوری و ساختار دولت می شود. این دو مجموعه عوامل بر کسب و کارهای موجود و بر فرآیند کار آفرینی که در واقع نقطه آغازین کسب و کار است، اثر می گذارند. هر چه محیط کسب و کار (محیط نهادی و اقتصادی) شرایط بهتری داشته باشد، بهره برداری از فرصت های کار آفرینی بیشتر است و هر چه بهره برداری از فرصت های کار آفرینی در جامعه ای بیشتر باشد، عملکرد اقتصاد آن کشور و خلق ارزش و ثروت در آن جامعه بیشتر می شود.

شکل ۱. مدل مفهومی بسط یافته محیط کسب و کار بر اساس نظریه عمومی کار آفرینی شین

بخش دوم: جداول آماری، نمودارها و تحلیل آماری

شاخص کل محیط کسب و کار

جدول ۴ - شاخص کل محیط کسب و کار

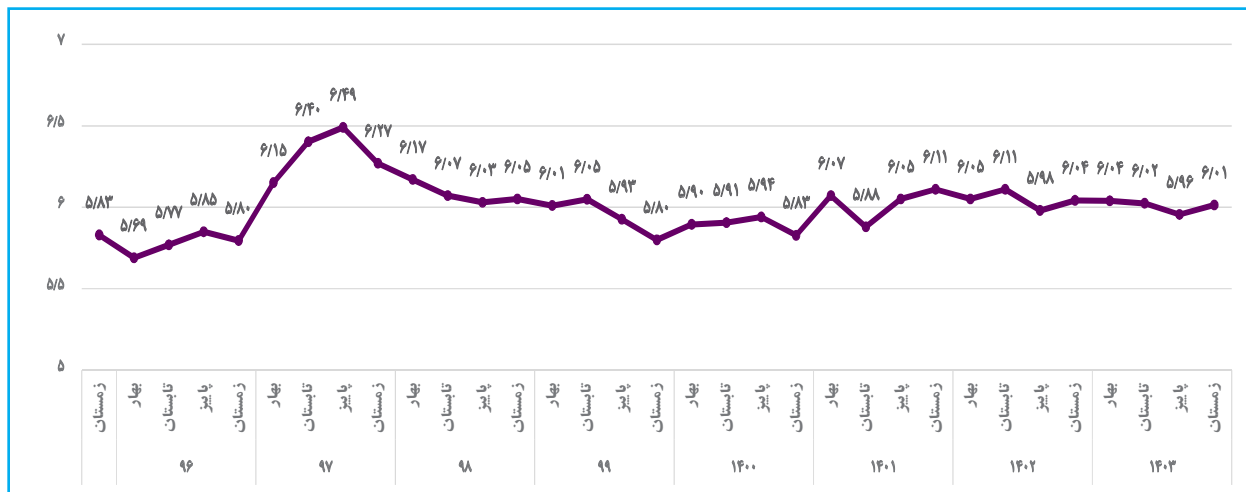
سال ۹۸	سال ۹۹	سال ۱۴۰۰	سال ۱۴۰۱	سال ۱۴۰۲	زمستان ۱۴۰۲	پاییز ۱۴۰۳	زمستان ۱۴۰۳	درصد تغییرات فصل زمستان نسبت به * فصل مشابه سال گذشته
۶/۰۸	۵/۹۵	۵/۸۹	۶/۰۳	۶/۰۵	۶/۰۴	۵/۹۶	۶/۰۱	۰/۹۷
								-۰/۴۹

*: مثبت بودن درصد تغییرات به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به فصل گذشته است.

نتایج پایش ملی محیط کسب و کار ایران در زمستان ۱۴۰۳ عدد ۶/۰۱ (نمره بدترین ارزیابی ۱۰ است) را به عنوان شاخص کل نشان می دهد که تقریباً مشابه فصل گذشته و به طور بسیار جزئی نامساعدتر از وضعیت این شاخص در ارزیابی فصل گذشته (پاییز ۱۴۰۳ با میانگین ۵/۹۶) است.

این ارزیابی بیانگر آن است که از نظر فعالان اقتصادی مشارکت کننده در این پایش، وضعیت برخی مؤلفه های مؤثر بر محیط کسب و کار ایران در زمستان ۱۴۰۳ نامساعدتر شده است. لازم به ذکر است که این شاخص از طریق ادغام اطلاعات حاصل از مولفه های پیمایشی (۲۸ مؤلفه) و داده های مؤلفه های آماری (۴۲ مؤلفه) به نسبت ۸۰ و ۲۰ محاسبه شده است.

نمودار ۱ - روند شاخص کل محیط کسب و کار

شاخص بخشی محیط کسب و کار

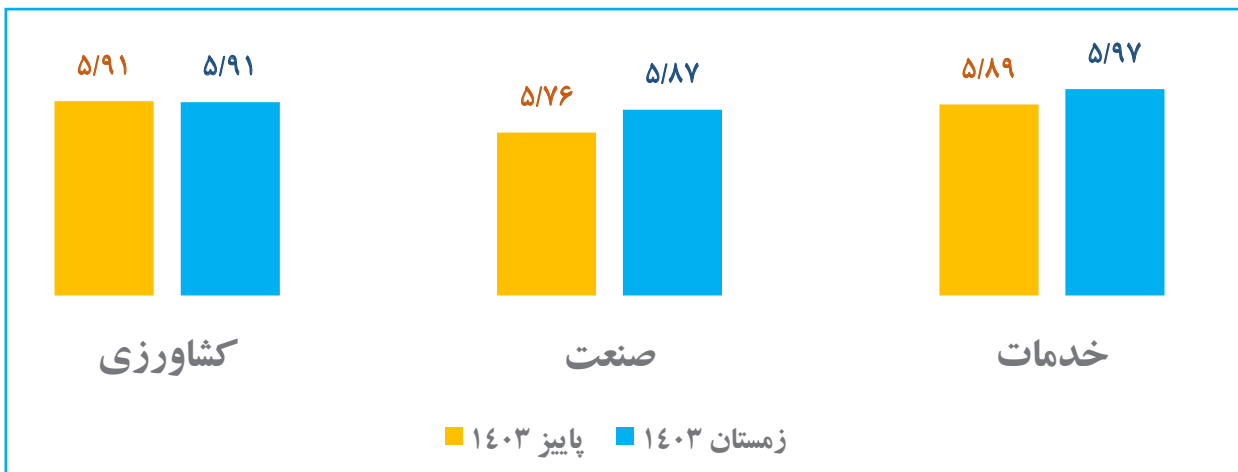
جدول ۵- شاخص محیط کسب و کار بر حسب بخش های عمده اقتصادی

بخش	زمستان ۱۴۰۲	پاییز ۱۴۰۳	زمستان ۱۴۰۳	درصد تغییرات فصل زمستان نسبت به*	
				فصل گذشته	فصل مشابه سال گذشته
کشاورزی	۵/۹۹	۵/۹۱	۵/۹۱	-۰/۰۵	-۱/۳۸
صنعت	۵/۹۳	۵/۷۶	۵/۸۷	۱/۸۶	-۱/۰۶
خدمات	۶/۰۰	۵/۸۹	۵/۹۷	۱/۲۳	-۰/۵۲

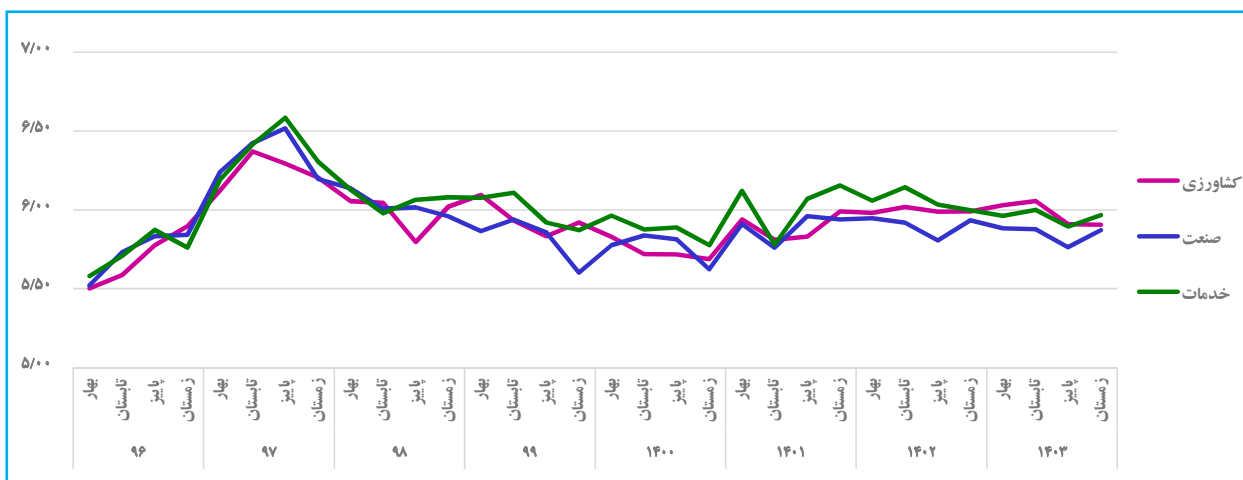
*: منفی بودن درصد تغییرات به معنای بهتر شدن وضعیت نسبت به دوره گذشته است.

با توجه به تقسیم رشته فعالیت ها در سه بخش عمده کشاورزی، صنعت و خدمات، فعالان اقتصادی سراسر کشور در زمستان ۱۴۰۳، وضعیت محیط کسب و کار بخش صنعت و بخش خدمات را به ترتیب، مساعدترین و نامساعدترین محیط کسب و کار ارزیابی نموده اند.

نمودار ۲- شاخص بخشی محیط کسب و کار

نمودار ۳- شاخص بخشی محیط کسب و کار

جدول ۶ - شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و سه بخش عمده اقتصادی - زمستان ۱۴۰۳

موانع کسب و کار																	
کل			کشاورزی			صنعت			خدمات								
پاییز ۱۴۰۳			زمستان ۱۴۰۳			درصد تغییرات			پاییز ۱۴۰۳			زمستان ۱۴۰۳			درصد تغییرات		
عنوان مؤلفه (موانع کسب و کار)																	
۵/۸۵	۵/۹۳	۱/۴۲	۵/۹۱	۵/۹۱	-۰/۰۵	۵/۷۶	۵/۸۷	۱/۸۶	۵/۸۹	۵/۹۷	۱/۲۳						
۳/۷۹	۳/۸۶	۱/۸۳	۳/۴۹	۳/۸۷	۱۰/۷۶	۳/۶۵	۳/۷۵	۲/۹۶	۳/۹۱	۳/۹۲	۰/۲۰						
۶/۰۱	۵/۹۵	-۰/۰۶	۶/۲۰	۶/۲۱	-۰/۲۲	۶/۰۷	۶/۱۳	۰/۹۲	۵/۹۴	۵/۸۱	-۲/۲۴						
۵/۱۶	۵/۱۷	-۰/۱۱	۵/۰۵	۴/۹۰	-۲/۹۵	۵/۱۵	۵/۲۰	۱/۰۸	۵/۱۸	۵/۱۷	-۰/۲۳						
۷/۰۱	۷/۱۸	۲/۳۴	۷/۲۲	۷/۰۶	-۲/۱۹	۷/۱۵	۷/۳۲	۲/۴۵	۶/۹۰	۷/۱۰	۲/۸۵						
۷/۸۵	۸/۳۴	۶/۲۵	۷/۹۹	۸/۲۰	۲/۵۸	۷/۸۹	۸/۳۷	۶/۰۴	۷/۸۱	۸/۳۴	۶/۷۸						
۶/۰۱	۶/۱۳	۱/۹۶	۶/۱۵	۶/۳۴	۳/۱۲	۵/۹۹	۶/۱۶	۲/۹۱	۶/۰۱	۶/۰۸	۱/۲۱						
۴/۹۹	۴/۸۷	-۲/۳۷	۴/۸۵	۵/۲۶	۸/۶۲	۴/۹۱	۴/۶۹	-۴/۴۲	۵/۰۵	۴/۹۵	-۲/۱۱						
۶/۳۱	۶/۳۳	-۰/۳۸	۶/۳۲	۶/۳۱	-۰/۱۸	۶/۰۲	۶/۱۷	۲/۴۳	۶/۵۰	۶/۴۳	-۱/۰۱						
۶/۰۸	۶/۱۶	۱/۳۶	۵/۸۳	۵/۶۷	-۲/۶۹	۵/۸۴	۵/۹۷	۲/۲۶	۶/۲۶	۶/۳۲	۰/۹۳						
۶/۷۱	۶/۷۲	-۰/۲۵	۶/۱۷	۶/۲۴	۱/۰۶	۶/۵۱	۶/۴۴	-۱/۰۷	۶/۸۸	۶/۹۳	۰/۷۹						
۷/۶۵	۷/۶۸	-۰/۳۹	۸/۰۳	۷/۶۹	-۴/۲۵	۷/۶۷	۷/۷۴	۱/۰۱	۷/۶۱	۷/۶۵	-۰/۵۰						
۵/۹۸	۶/۰۴	۱/۰۷	۶/۲۸	۶/۱۰	-۲/۹۵	۵/۸۱	۵/۹۰	۱/۶۰	۶/۰۶	۶/۱۲	۰/۹۹						
۵/۵۴	۵/۴۵	-۱/۶۶	۵/۷۱	۵/۳۵	-۶/۳۷	۵/۳۹	۵/۴۱	۰/۲۴	۵/۶۲	۵/۴۸	-۲/۵۲						
۵/۹۴	۶/۱۲	۳/۰۴	۶/۱۲	۶/۵۳	۶/۷۰	۵/۸۴	۵/۹۶	۲/۰۱	۵/۹۸	۶/۱۷	۳/۱۹						
۶/۱۹	۶/۲۹	۱/۶۷	۶/۳۰	۶/۱۱	-۲/۹۳	۵/۸۵	۶/۰۷	۳/۷۶	۶/۴۱	۶/۴۵	۰/۶۴						
۴/۸۵	۴/۸۸	-۰/۸۰	۵/۱۰	۴/۵۶	-۱۰/۵۷	۴/۵۶	۴/۸۰	۵/۱۷	۵/۰۱	۴/۹۷	-۰/۸۵						
۵/۸۴	۵/۹۱	۱/۱۵	۵/۶۷	۵/۳۹	-۴/۹۵	۵/۴۸	۵/۶۹	۳/۹۸	۶/۰۹	۶/۰۸	-۰/۲۶						
۵/۱۹	۵/۲۰	-۰/۰۴	۵/۴۲	۴/۷۸	-۱۱/۸۷	۵/۰۳	۵/۱۴	۲/۱۰	۵/۲۹	۵/۲۸	-۰/۱۸						
۶/۳۳	۶/۴۹	۲/۴۶	۶/۷۷	۶/۹۳	۲/۳۴	۶/۱۴	۶/۲۹	۲/۵۱	۶/۴۱	۶/۵۶	۲/۳۰						
۵/۹۴	۶/۰۱	۱/۲۳	۶/۰۷	۵/۹۲	-۲/۴۳	۵/۹۶	۶/۰۵	۱/۵۲	۵/۹۱	۵/۹۹	۱/۴۴						
۵/۴۳	۵/۴۶	-۰/۵۱	۵/۰۶	۴/۸۰	-۵/۲۷	۵/۱۲	۵/۱۷	۰/۸۰	۵/۶۷	۵/۷۰	-۰/۴۵						
۵/۶۹	۵/۸۳	۲/۳۸	۵/۷۰	۵/۸۶	۲/۸۴	۵/۶۲	۵/۸۳	۳/۷۰	۵/۷۴	۵/۸۲	۱/۴۳						
۶/۰۰	۵/۹۲	-۱/۲۸	۵/۷۴	۵/۸۹	۲/۴۶	۶/۲۴	۶/۰۷	-۲/۷۶	۵/۸۵	۵/۸۳	-۰/۳۷						
۵/۱۸	۴/۸۹	-۵/۵۷	۵/۰۲	۵/۰۰	-۰/۴۹	۴/۹۶	۴/۶۹	-۵/۳۴	۵/۳۵	۵/۰۰	-۶/۴۱						
۴/۰۸	۳/۹۲	-۳/۸۵	۴/۶۸	۴/۶۳	-۱/۱۶	۴/۱۵	۴/۰۶	-۲/۱۴	۳/۹۷	۳/۷۷	-۵/۱۳						
۵/۷۴	۶/۱۳	۶/۸۴	۵/۸۳	۶/۰۵	۳/۸۱	۶/۱۵	۶/۵۲	۶/۰۵	۵/۴۴	۵/۸۹	۸/۲۲						
۶/۱۵	۶/۲۶	۱/۸۶	۶/۳۶	۶/۰۵	-۴/۸۷	۵/۸۶	۶/۱۰	۴/۱۶	۶/۳۲	۶/۳۸	۰/۹۲						
۶/۱۵	۶/۱۹	۰/۶۹	۶/۶۳	۶/۶۲	-۰/۲۲	۶/۰۶	۶/۲۵	۳/۱۲	۶/۱۶	۶/۱۱	-۰/۷۷						

با بررسی اطلاعات جدول ۶ مشاهده می شود که، در هر سه بخش عمده اقتصادی غیر قابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات نامساعدترین و در بخش خدمات، محدودیت دسترسی به آب و در بخش های صنعت و کشاورزی نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصولات مساعد ترین مولفه (مانع) در ۲۸ مؤلفه پیمایشی پرسش شده از فعالان اقتصادی مشارکت کننده در طرح ارزیابی شده اند.

علاوه بر این، مهمترین موانع کسب و کار بیان شده توسط فعالان اقتصادی هریک از سه بخش عمده اقتصادی در قالب جدول ۷ نشان داده شده است.

جدول ۷ - مهم ترین موانع کسب و کار بیان شده توسط فعالان اقتصادی به تفکیک بخش های عمده اقتصادی

الویت	مجموعه				
	۱	۲	۳	۴	۵
کل	پاییز ۱۴۰۳	غیر قابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانکها	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
	زمستان ۱۴۰۳	غیر قابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانکها	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	دخالت های غیر منطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت ها در بازار
کشاورزی	پاییز ۱۴۰۳	دشواری تأمین مالی از بانکها	غیر قابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	دخالت های غیر منطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت ها در بازار
	زمستان ۱۴۰۳	غیر قابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانکها	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	دخالت های غیر منطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت ها در بازار
صنعت	پاییز ۱۴۰۳	غیر قابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانکها	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
	زمستان ۱۴۰۳	غیر قابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانکها	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	محدودیت دسترسی به حامل های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)
خدمات	پاییز ۱۴۰۳	غیر قابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانکها	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
	زمستان ۱۴۰۳	غیر قابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانکها	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	دخالت های غیر منطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت ها در بازار

همان طور که در جدول ۷ مشاهده می شود اولویت اول هر سه بخش کشاورزی، صنعت و خدمات غیر قابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات، اولویت دوم هر سه بخش کشاورزی، صنعت و خدمات دشواری تأمین مالی از بانک ها و اولویت سوم در هر سه بخش بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار به عنوان مهمترین مشکلات کسب و کار توسط فعالان اقتصادی بیان شده است.

لازم به ذکر است اولویت چهارم در بخش صنعت، محدودیت دسترسی به حامل های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...) ذکر شده است که برای اولین بار در زمستان ۱۴۰۳ جزو ۵ اولویت اصلی و مهمترین مانع کسب و کار عنوان شده است.

شاخص استانی محیط کسب و کار

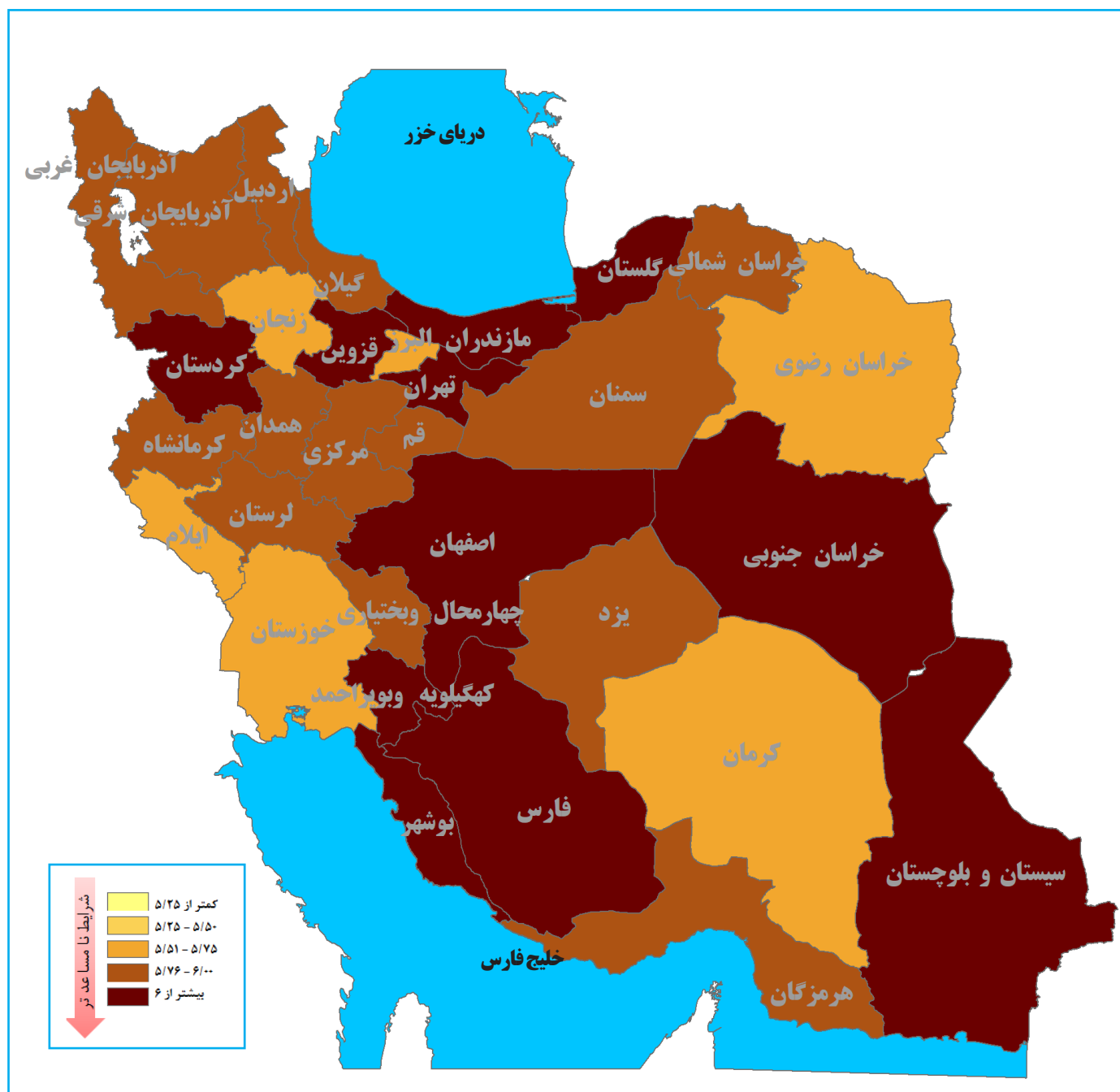
جدول ۸ - شاخص استانی محیط کسب و کار

استان	سال ۹۸	سال ۹۹	سال ۱۴۰۰	سال ۱۴۰۱	سال ۱۴۰۲	زمستان ۱۴۰۲	پاییز ۱۴۰۳	زمستان ۱۴۰۳	درصد تغییرات فصل زمستان نسبت به *	
									فصل گذشته	فصل مشابه سال گذشته
آذربایجان شرقی	۶/۰۱	۵/۵۴	۵/۶۶	۵/۷۹	۵/۹۷	۵/۹۴	۵/۸۸	۵/۹۶	۱/۳۳	۰/۳۸
آذربایجان غربی	۵/۳۰	۵/۳۳	۵/۴۰	۵/۶۰	۵/۸۷	۵/۷۶	۵/۹۱	۵/۷۹	-۲/۰۳	۰/۴۶
اردبیل	۵/۹۳	۶/۰۳	۶/۰۹	۶/۲۸	۶/۱۸	۶/۱۱	۵/۹۹	۶/۲۰	۳/۴۴	۱/۳۶
اصفهان	۶/۱۷	۶/۰۵	۵/۷۷	۵/۸۲	۵/۹۳	۶/۰۹	۶/۱۱	۵/۸۵	-۴/۲۹	-۴/۰۵
البرز	۶/۲۴	۶/۰۰	۵/۹۴	۶/۲۳	۶/۰۷	۵/۹۷	۵/۶۲	۵/۷۲	۱/۸۹	-۴/۱۹
ایلام	۶/۰۴	۵/۸۳	۵/۷۳	۵/۹۰	۵/۹۵	۵/۹۵	۵/۷۵	۵/۸۷	۲/۱۳	-۱/۳۳
بوشهر	۶/۱۸	۶/۰۴	۶/۰۳	۶/۳۹	۶/۱۹	۶/۱۴	۶/۰۵	۵/۹۷	-۱/۳۲	-۲/۷۸
تهران	۶/۱۹	۶/۱۵	۶/۲۴	۶/۱۲	۶/۱۷	۶/۱۲	۶/۲۳	۶/۱۴	-۱/۴۳	۰/۳۳
چهارمحال و بختیاری	۶/۳۵	۶/۲۱	۶/۱۶	۶/۱۰	۶/۱۹	۶/۱۱	۵/۷۹	۵/۸۷	۱/۴۵	-۳/۸۴
خراسان جنوبی	۵/۸۳	۵/۷۷	۵/۸۹	۵/۷۹	۵/۹۸	۵/۹۶	۶/۲۷	۶/۱۸	-۱/۴۱	۳/۷۲
خراسان رضوی	۶/۰۲	۵/۹۰	۵/۶۱	۶/۰۴	۶/۲۱	۶/۲۲	۵/۶۷	۵/۵۷	-۱/۶۱	-۱۰/۴۲
خراسان شمالی	۶/۲۴	۶/۰۶	۵/۹۴	۵/۹۸	۶/۰۵	۵/۹۷	۵/۸۹	۵/۶۸	-۳/۶۱	-۴/۷۷
خوزستان	۶/۰۹	۶/۰۷	۶/۰۱	۵/۹۵	۵/۷۳	۵/۷۴	۵/۵۳	۵/۵۷	۰/۸۵	-۲/۹۷
زنجان	۵/۵۶	۵/۳۴	۵/۵۶	۵/۸۴	۵/۷۷	۵/۸۴	۵/۶۴	۵/۶۴	-۰/۱۱	-۳/۵۶
سمنان	۵/۷۲	۵/۲۲	۵/۳۲	۵/۷۴	۵/۸۳	۵/۸۵	۵/۹۹	۶/۲۵	۴/۳۸	۶/۹۹
سیستان و بلوچستان	۶/۳۷	۶/۲۳	۶/۲۹	۶/۲۵	۶/۳۹	۶/۱۶	۶/۲۲	۶/۲۰	-۰/۳۸	۰/۶۲
فارس	۵/۹۲	۵/۸۰	۵/۶۰	۵/۷۲	۶/۰۸	۶/۲۳	۶/۰۱	۶/۳۵	۵/۵۹	۱/۸۳
قزوین	۵/۹۳	۵/۹۰	۵/۸۸	۵/۷۳	۵/۹۹	۵/۹۷	۶/۰۴	۶/۱۱	۱/۲۰	۲/۳۷
قم	۶/۰۴	۵/۹۹	۶/۱۶	۶/۲۱	۵/۵۷	۵/۵۵	۵/۷۶	۶/۰۸	۵/۵۵	۹/۵۷
کردستان	۶/۲۶	۶/۲۹	۶/۳۲	۶/۳۸	۶/۳۵	۶/۲۶	۶/۲۶	۶/۲۸	۰/۱۸	۰/۲۳
کرمان	۶/۰۴	۶/۲۴	۶/۳۶	۶/۳۳	۵/۹۱	۵/۸۸	۵/۶۸	۵/۶۷	-۰/۱۸	-۳/۵۸
کرمانشاه	۶/۱۷	۶/۱۱	۶/۱۷	۵/۹۹	۵/۹۸	۵/۸۹	۵/۹۸	۵/۹۲	-۱/۰۳	۰/۵۱
کهگیلویه و بویراحمد	۵/۹۸	۵/۹۷	۵/۸۶	۵/۸۵	۵/۹۶	۶/۱۰	۶/۲۳	۶/۴۲	۲/۹۸	۵/۲۴
گلستان	۶/۱۱	۶/۰۵	۶/۱۹	۶/۲۵	۵/۹۷	۶/۱۰	۶/۰۱	۵/۹۵	-۱/۰۹	-۲/۴۹
گیلان	۵/۵۶	۵/۶۴	۵/۷۰	۶/۱۱	۶/۱۷	۶/۱۲	۵/۸۷	۵/۷۳	-۲/۲۹	-۶/۳۱
لرستان	۶/۱۳	۵/۹۴	۵/۹۴	۵/۹۴	۶/۰۷	۶/۰۹	۵/۹۵	۶/۱۱	۲/۶۳	۱/۹۷
مازندران	۵/۷۱	۵/۸۶	۵/۷۶	۵/۹۲	۶/۰۱	۶/۰۱	۶/۰۷	۶/۳۷	۴/۹۷	۵/۹۶
مرکزی	۵/۶۵	۵/۳۸	۵/۱۵	۵/۴۵	۵/۵۵	۵/۴۲	۵/۷۹	۵/۸۰	۰/۲۸	۷/۰۹
هرمزگان	۶/۱۰	۶/۰۸	۵/۹۴	۶/۲۲	۶/۲۹	۶/۲۸	۵/۹۷	۶/۴۰	۷/۳۱	۱/۹۱
همدان	۶/۰۶	۵/۸۹	۵/۸۵	۵/۹۴	۵/۹۵	۵/۹۶	۵/۹۵	۶/۱۳	۳/۰۵	۲/۹۶
یزد	۵/۷۲	۵/۶۴	۵/۶۵	۵/۸۵	۵/۹۹	۵/۹۵	۵/۹۸	۶/۲۱	۳/۸۳	۴/۳۵

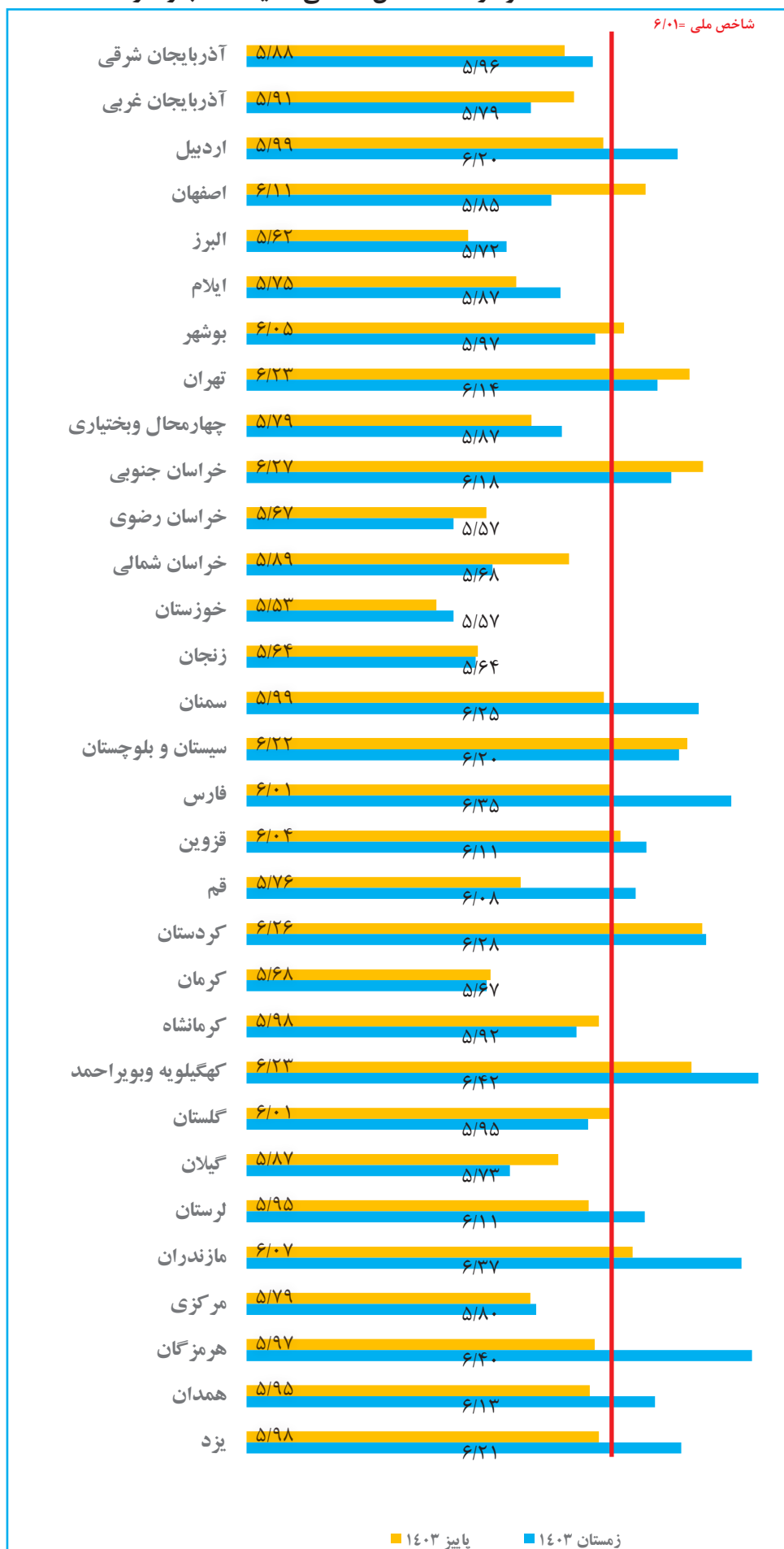
*: مثبت بودن درصد تغییرات به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به فصل گذشته است.

طبق جدول ۸، نتایج ارزیابی طرح پایش در زمستان ۱۴۰۳ نشان می‌دهد که از منظر وضعیت مؤلفه‌های محیط کسب و کار، استان‌های خوزستان، خراسان رضوی و زنجان دارای محیط کسب و کار مساعدتری نسبت به سایر استان‌ها بوده‌اند. قابل ذکر است که عدد شاخص برای حدود ۵۱ درصد استان‌های کشور از عدد شاخص ملی فضای کسب و کار کمتر بوده است که در نمودار ۴ قابل مشاهده است. همچنین اختلاف عدد شاخص وضعیت محیط کسب و کار در بهترین و بدترین استان حداکثر معادل ۰/۸۵ واحد است که نشانگر عدم وجود تفاوت قابل توجه در وضعیت عدد شاخص استان‌ها نسبت به یکدیگر است.

شکل ۲ - نقشه موضوعی شاخص استانی محیط کسب و کار

نمودار ۴- شاخص استانی محیط کسب و کار

جدول ۹ - شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مولفههای پیمایشی و استان‌ها - زمستان ۱۴۰۳

[illegible]

جدول ۹ - شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و استان‌ها - زمستان ۱۴۰۳ (ادامه)

استان	مؤلفه	کل کشور	آذربایجان شرقی	آذربایجان غربی	اردبیل	اصفهان	البرز	ایلام	بوشهر	تهران	چهارمحال وبختیاری	خراسان جنوبی	خراسان رضوی	خراسان شمالی	خوزستان	زنجان	سمنان	سیستان و بلوچستان	فارس	قزوین	قم	کردستان	کرمان	کرمانشاه	کهگیلویه وبویراحمد	گلستان	گیلان	لرستان	مازندران	مرکزی	هرمزگان	همدان	یزد
		۶۲۹	۵۹۸	۶۱۵	۷۱۰	۵۶۶	۵۸۰	۵۷۵	۶۰۴	۷۳۳	۵۹۷	۶۱۸	۵۴۶	۶۲۹	۵۳۷	۵۹۸	۶۵۴	۶۱۴	۶۶۸	۶۶۴	۷۱۳	۶۷۹	۵۴۶	۶۱۰	۷۷۹	۶۱۱	۵۸۸	۷۱۹	۶۳۴	۶۰۱	۶۷۷	۶۶۴	۵۸۶
ضعیف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار	ضعیف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار	۴۸۸	۴۶۰	۴۵۲	۴۵۲	۴۴۱	۷۸۳	۵۵۷	۴۹۴	۵۳۳	۵۵۵	۴۹۷	۴۹۲	۴۸۸	۴۷۰	۴۰۲	۵۳۳	۴۱۷	۵۵۳	۴۶۳	۵۳۸	۴۱۳	۴۹۳	۴۷۳	۵۵۲	۴۹۴	۵۴۰	۶۱۸	۴۳۸	۵۷۳	۵۸۹	۵۴۷	
	عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران	۵۹۱	۶۴۸	۶۴۳	۵۹۲	۶۸۲	۵۷۷	۶۰۰	۵۵۹	۶۸۳	۵۹۰	۶۰۷	۵۵۲	۵۶۹	۵۱۵	۵۸۳	۵۷۰	۶۱۴	۶۰۶	۶۱۸	۵۸۴	۴۷۲	۵۵۱	۶۴۶	۵۵۲	۶۰۹	۶۳۸	۶۱۰	۶۳۳	۶۱۰	۶۱۱	۶۵۴	
فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار	فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار	۵۳۰	۴۷۵	۴۰۵	۶۱۳	۶۱۳	۳۲۴	۵۲۰	۴۹۴	۵۶۹	۵۶۹	۴۳۷	۵۳۳	۵۱۱	۴۴۳	۴۶۰	۵۱۳	۵۱۷	۴۹۰	۵۶۰	۴۷۵	۵۱۷	۴۳۸	۴۶۶	۵۱۸	۵۴۸	۶۸۲	۵۷۵	۵۳۷	۵۷۳	۵۷۷	۵۳۶	
	دخالت‌های غیرمستقیم نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار	۶۴۹	۶۳۷	۵۰۱	۶۴۳	۶۴۳	۸۹۰	۵۷۱	۶۱۰	۷۰۷	۶۱۹	۶۶۱	۵۵۸	۵۹۱	۵۵۵	۵۸۹	۶۰۸	۶۴۳	۶۳۰	۷۳۰	۶۲۳	۷۰۳	۵۶۶	۶۵۰	۶۹۰	۶۰۲	۶۳۸	۷۰۰	۶۹۴	۶۲۷	۷۷۹	۷۷۹	
کارگیزی عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه	کارگیزی عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه	۶۰۱	۶۳۰	۶۳۵	۶۱۱	۶۱۱	۵۸۰	۵۴۴	۵۸۵	۶۴۶	۶۵۱	۶۷۲	۵۳۳	۵۶۴	۵۳۴	۵۰۶	۶۸۴	۵۲۰	۶۳۰	۵۸۸	۶۲۸	۵۵۳	۵۶۶	۵۴۳	۶۲۳	۶۲۳	۵۷۰	۶۲۰	۶۳۳	۶۲۰	۶۱۱	۶۷۵	
	کمبود تقاضا در بازار	۵۴۶	۵۰۸	۴۶۹	۵۵۴	۵۵۴	۵۸۲	۵۵۹	۴۹۲	۵۸۳	۵۱۰	۶۲۵	۵۳۰	۵۲۸	۵۰۷	۴۲۸	۵۴۴	۵۲۴	۶۷۶	۵۵۷	۴۸۸	۵۵۴	۵۵۱	۵۴۹	۶۴۳	۵۳۸	۵۵۹	۴۷۷	۶۲۷	۵۵۸	۵۵۸	۵۳۰	
کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز	کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز	۵۸۳	۵۸۹	۵۳۴	۵۵۶	۵۵۶	۵۶۰	۵۳۸	۶۱۱	۶۳۵	۶۱۴	۵۵۹	۵۳۳	۵۶۱	۵۳۸	۴۹۱	۶۴۶	۶۲۴	۵۲۰	۶۱۵	۶۱۵	۶۰۸	۵۶۹	۵۵۹	۶۰۰	۵۴۸	۵۴۵	۶۳۴	۵۷۵	۶۸۳	۶۲۹	۵۸۶	
	کمبود نیروی کار ماهر	۵۹۳	۶۳۳	۴۸۱	۵۶۳	۵۶۳	۵۸۷	۵۳۵	۵۶۷	۶۴۷	۶۴۷	۶۴۸	۵۳۰	۵۲۸	۵۰۵	۶۳۸	۷۶۸	۵۲۲	۵۲۲	۶۰۳	۶۴۳	۵۶۳	۵۸۱	۵۰۲	۵۷۰	۵۸۰	۶۲۹	۶۱۷	۵۶۲	۵۸۱	۷۱۳	۷۱۳	
محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت	محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت	۴۸۹	۴۸۹	۳۱۵	۳۱۵	۳۱۵	۳۱۶	۵۱۸	۵۰۵	۵۴۳	۴۰۵	۴۵۸	۵۳۳	۴۰۸	۴۶۱	۳۱۲	۴۱۶	۵۸۱	۵۵۵	۵۷۵	۴۹۱	۵۸۸	۵۶۴	۵۰۷	۵۱۱	۵۵۱	۴۰۹	۵۳۰	۵۲۸	۵۵۷	۴۳۳	۴۳۳	
	محدودیت دسترسی به آب	۳۹۳	۳۸۸	۳۸۸	۳۱۵	۳۱۵	۳۵۳	۴۰۷	۴۵۸	۴۳۳	۴۳۳	۴۰۳	۴۳۱	۳۷۲	۳۶۴	۳۲۳	۵۲۶	۵۲۷	۴۲۱	۳۹۷	۴۰۵	۳۷۶	۴۳۷	۳۲۳	۳۲۳	۴۰۲	۳۲۳	۳۲۳	۳۲۳	۳۲۳	۳۲۳	۴۲۶	
محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)	محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)	۶۱۳	۵۵۳	۴۵۱	۳۲۳	۳۲۳	۶۴۳	۷۴۴	۵۴۸	۶۴۴	۵۷۲	۶۲۳	۵۰۴	۵۵۸	۵۷۶	۵۰۶	۷۴۳	۶۶۰	۷۳۰	۶۸۳	۷۸۷	۶۱۴	۵۱۸	۵۴۴	۵۵۸	۶۰۷	۵۸۶	۷۴۵	۵۶۰	۶۱۴	۵۴۳	۸۱۳	
	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی	۶۲۶	۶۳۸	۴۵۸	۷۳۸	۷۳۸	۶۱۵	۶۰۴	۵۶۸	۵۶۸	۵۷۳	۶۰۹	۵۴۸	۵۴۴	۵۹۴	۵۵۲	۶۱۶	۶۲۳	۶۲۳	۶۱۴	۶۱۴	۷۳۹	۵۸۹	۶۳۸	۶۳۶	۵۴۰	۶۱۵	۶۲۱	۶۴۲	۵۷۶	۵۸۹	۵۸۹	
موانع در فرآیندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی	موانع در فرآیندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی	۶۱۹	۶۲۳	۶۱۵	۶۹۵	۶۹۵	۶۷۴	۵۵۹	۵۶۷	۵۶۵	۶۸۹	۶۲۵	۶۰۳	۵۵۶	۵۱۷	۵۳۳	۵۳۳	۵۷۵	۶۵۳	۶۶۵	۵۸۷	۵۷۴	۵۷۴	۵۷۴	۵۶۲	۵۳۸	۶۱۸	۶۲۸	۵۸۴	۶۴۱	۵۳۶	۶۶۶	

شاخص محیط کسب و کار بر اساس رشته فعالیت اقتصادی

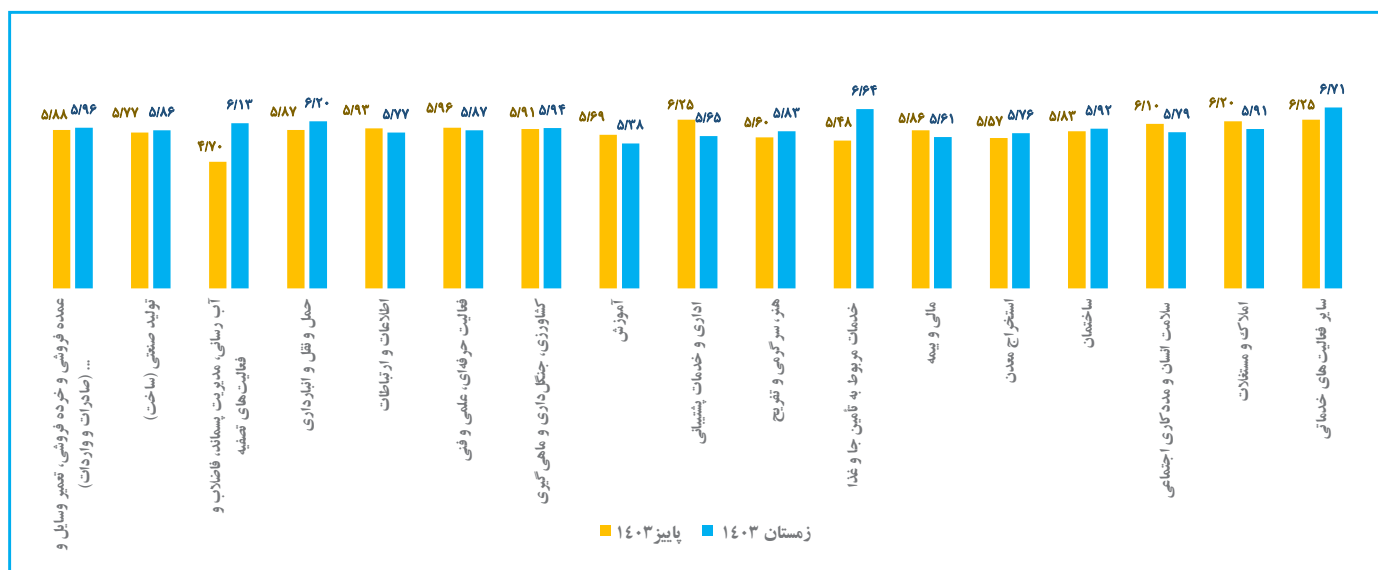
جدول ۱۰ - شاخص محیط کسب و کار بر اساس رشته فعالیت اقتصادی

رشته فعالیت	پاییز ۱۴۰۳	زمستان ۱۴۰۳	درصد تغییرات *
عمده فروشی و خرده فروشی، تعمیر وسایل و ... (صادرات و واردات)	۵/۸۸	۵/۹۶	۱/۳۸
تولید صنعتی (ساخت)	۵/۷۷	۵/۸۶	۱/۵۶
آب رسانی، مدیریت پسماند، فاضلاب و فعالیت های تصفیه	۴/۷۰	۶/۱۳	۳۰/۳۵
حمل و نقل و انبارداری	۵/۸۷	۶/۲۰	۵/۵۱
اطلاعات و ارتباطات	۵/۹۳	۵/۷۷	-۲/۶۴
فعالیت حرفه ای، علمی و فنی	۵/۹۶	۵/۸۷	-۱/۵۷
کشاورزی، جنگل داری و ماهی گیری	۵/۹۱	۵/۹۴	۰/۴۴
آموزش	۵/۶۹	۵/۳۸	-۵/۵۰
اداری و خدمات پشتیبانی	۶/۲۵	۵/۶۵	-۹/۵۷
هنر، سرگرمی و تفریح	۵/۶۰	۵/۸۳	۴/۰۵
خدمات مربوط به تأمین جا و غذا	۵/۴۸	۶/۶۴	۲۱/۲۰
مالی و بیمه	۵/۸۶	۵/۶۱	-۴/۳۲
استخراج معدن	۵/۵۷	۵/۷۶	۳/۲۹
ساختمان	۵/۸۳	۵/۹۲	۱/۵۳
سلامت انسان و مددکاری اجتماعی	۶/۱۰	۵/۷۹	-۵/۰۴
املاک و مستغلات	۶/۲۰	۵/۹۱	-۴/۷۲
سایر فعالیت های خدماتی	۶/۲۵	۶/۷۱	۷/۴۰

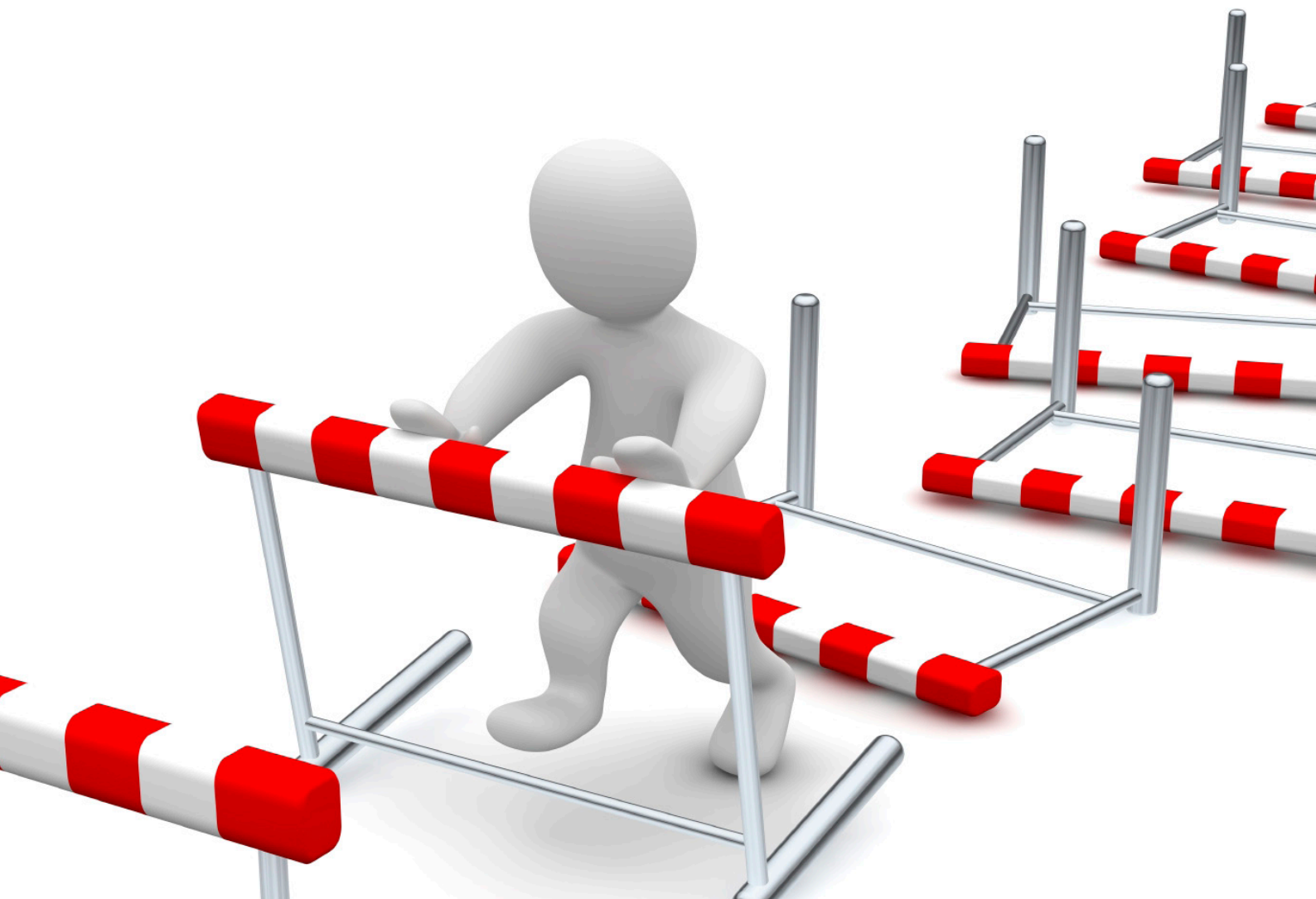
*: مثبت بودن درصد تغییرات به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به فصل گذشته است.

با توجه به جدول ۱۰، در زمستان ۱۴۰۳، رشته فعالیت های: ۱- سایر فعالیت های خدماتی، ۲- خدمات مربوط به تامین جا و غذا و ۳- حمل و نقل و انبارداری به ترتیب دارای نامساعدترین محیط کسب و کار و رشته فعالیت های ۱- آموزش، ۲- مالی و بیمه و ۳- اداری و خدمات پشتیبانی به ترتیب مساعدترین محیط برای کسب و کار نسبت به سایر رشته فعالیت های اقتصادی ارزیابی شده اند. لازم به ذکر است که از ۲۱ رشته فعالیت عمده اقتصادی، ۴ رشته فعالیت به دلیل قرار گرفتن در بخش عمومی و خانواری از چارچوب آمارگیری طرح حذف شده اند. منظور از سایر فعالیت های خدماتی، فعالیت های سازمان های دارای عضو، تعمیر رایانه و کالاهای شخصی و خانگی و سایر فعالیت های خدماتی شخصی است.

نمودار ۵ - شاخص محیط کسب و کار بر اساس رشته فعالیت اقتصادی

در جدول ۱۱ مولفه های پیمایشی به تفکیک رشته فعالیت های اقتصادی قابل مشاهده است. با استفاده از این جدول می توان تحلیل های مختلف در مورد وضعیت هر یک از مولفه ها در رشته فعالیت های اقتصادی ارائه نمود.

جدول ۱۱ - شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و رشته فعالیت اقتصادی - زمستان ۱۴۰۳

شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و رشته فعالیت اقتصادی - زمستان ۱۴۰۳	مؤلفه	رشته فعالیت	تولید صنعتی (ساخت)	عمده فروشی و خرده فروشی، تعمیر و وسایل ... (صادرات و واردات)	آب رسانی، مدیریت پسماند، فاضلاب و فعالیتهای تصفیه	حمل و نقل و انبارداری	اطلاعات و ارتباطات	فعالیت حرفه‌ای، علمی و فنی	کشاورزی، جنگل‌داری و ماهی‌گیری	آموزش	اداری و خدمات پشتیبانی	هنر، سرگرمی و تفریح	خدمات مربوط به تأمین جا و غذا	مالی و بیمه	استخراج معدن	ساختمان	سلامت انسان و مددکاری اجتماعی	املاک و مستغلات	سایر فعالیتهای خدماتی
۴/۱۵	۴/۸۶	۴/۲۷	۳/۸۹	۳/۸۸	۳/۲۴	۴/۳۸	۵/۳۳	۴/۷۴	۳/۵۳	۳/۹۲	۳/۵۳	۵/۳۳	۴/۳۸	۳/۲۴	۳/۸۸	۳/۸۹	۴/۲۷	۴/۸۶	۴/۱۵
۵/۹۷	۶/۷۳	۶/۰۸	۶/۴۹	۵/۸۶	۵/۱۳	۶/۱۵	۵/۱۴	۵/۷۲	۶/۲۶	۵/۹۱	۵/۱۶	۶/۰۱	۵/۴۰	۶/۱۱	۵/۸۱	۵/۹۷	۶/۷۳	۶/۰۸	۵/۹۷
۵/۶۳	۵/۲۵	۴/۶۷	۵/۴۱	۵/۵۱	۴/۶۷	۵/۸۲	۵/۵۷	۵/۸۰	۴/۶۳	۴/۹۲	۵/۴۳	۵/۳۳	۵/۴۶	۷/۳۳	۵/۱۱	۵/۶۳	۵/۲۵	۴/۶۷	۵/۶۳
۷/۱۵	۶/۴۰	۷/۷۷	۷/۱۹	۷/۲۹	۷/۰۰	۷/۸۵	۶/۳۳	۶/۹۶	۷/۳۲	۷/۱۰	۷/۲۵	۷/۳۹	۷/۱۰	۷/۷۰	۷/۳۳	۷/۱۵	۶/۴۰	۷/۷۷	۷/۱۵
۸/۸۲	۸/۵۳	۸/۹۲	۸/۶۹	۷/۴۵	۸/۰۰	۹/۰۷	۹/۳۸	۹/۷۲	۸/۱۱	۸/۲۲	۸/۰۱	۸/۳۸	۷/۹۶	۹/۵۶	۸/۳۷	۸/۸۲	۸/۵۳	۸/۹۲	۸/۸۲
۷/۰۷	۵/۵۰	۵/۲۳	۶/۳۶	۵/۶۸	۶/۲۱	۷/۳۸	۶/۶۷	۵/۷۳	۵/۷۸	۶/۳۹	۶/۶۰	۵/۹۳	۶/۱۶	۶/۸۲	۶/۱۵	۶/۰۲	۵/۵۰	۵/۲۳	۷/۰۷
۵/۳۳	۶/۲۲	۵/۰۰	۴/۲۵	۴/۵۳	۴/۲۹	۵/۰۰	۵/۱۷	۳/۷۷	۴/۰۰	۵/۲۸	۴/۴۹	۴/۴۷	۵/۸۴	۳/۷۸	۴/۷۴	۴/۹۵	۵/۳۳	۶/۲۲	۵/۳۳
۷/۱۵	۷/۱۰	۶/۰۰	۶/۰۸	۶/۳۱	۵/۸۰	۷/۵۶	۷/۴۳	۴/۸۷	۶/۶۷	۶/۳۵	۶/۱۴	۵/۹۴	۶/۴۲	۷/۴۰	۶/۱۵	۶/۴۷	۷/۱۵	۶/۰۰	۷/۱۵
۷/۰۸	۵/۴۵	۷/۲۰	۶/۹۳	۶/۳۵	۶/۷۱	۶/۷۵	۸/۵۰	۶/۲۳	۵/۷۱	۵/۷۰	۶/۳۹	۶/۴۷	۶/۳۸	۶/۳۰	۵/۸۶	۶/۲۸	۵/۴۵	۷/۲۰	۷/۰۸
۷/۵۰	۶/۷۳	۶/۳۶	۵/۹۱	۶/۶۱	۵/۸۰	۸/۱۴	۶/۶۰	۶/۲۶	۵/۳۲	۶/۲۷	۶/۳۷	۵/۵۴	۷/۱۹	۷/۳۰	۶/۴۶	۷/۰۱	۶/۷۳	۶/۳۶	۷/۵۰
۸/۷۴	۷/۴۷	۶/۷۳	۷/۹۱	۷/۰۸	۸/۱۲	۸/۴۲	۷/۵۶	۷/۷۴	۷/۸۷	۷/۷۲	۷/۳۲	۷/۳۰	۷/۱۵	۸/۱۱	۷/۷۵	۷/۶۹	۷/۴۷	۶/۷۳	۸/۷۴
۷/۲۷	۶/۰۰	۶/۰۰	۵/۴۲	۵/۷۶	۴/۷۱	۶/۸۳	۵/۷۱	۶/۸۳	۵/۸۲	۶/۱۳	۶/۱۲	۶/۰۸	۶/۲۹	۶/۲۰	۵/۹۴	۶/۰۹	۶/۰۰	۶/۰۰	۷/۲۷
۶/۴۲	۵/۰۰	۵/۱۰	۴/۹۶	۵/۶۶	۴/۴۷	۶/۰۰	۴/۶۷	۴/۸۲	۴/۴۴	۵/۴۱	۵/۳۱	۵/۱۳	۶/۴۰	۵/۳۳	۵/۴۲	۵/۴۵	۵/۰۰	۵/۱۰	۶/۴۲
۷/۱۷	۶/۶۷	۵/۲۲	۶/۱۶	۵/۶۵	۵/۶۹	۷/۵۰	۶/۰۰	۵/۱۳	۵/۵۰	۵/۵۴	۵/۶۴	۵/۸۹	۶/۵۳	۷/۶۰	۵/۹۳	۶/۲۰	۶/۶۷	۵/۲۲	۷/۱۷
۶/۶۵	۵/۶۲	۶/۷۰	۶/۷۵	۵/۶۲	۶/۷۰	۶/۲۷	۶/۶۷	۶/۰۰	۵/۸۳	۶/۱۶	۶/۶۰	۷/۱۵	۶/۷۱	۶/۴۴	۶/۰۲	۶/۴۰	۵/۶۲	۶/۷۰	۶/۶۵
۵/۹۶	۵/۸۲	۴/۸۲	۴/۹۲	۴/۶۶	۳/۸۸	۵/۴۶	۴/۵۷	۴/۲۹	۳/۳۳	۴/۶۰	۴/۵۶	۴/۶۷	۵/۳۳	۴/۳۳	۴/۷۹	۵/۰۰	۵/۸۲	۴/۸۲	۵/۹۶
۷/۳۸	۶/۶۷	۵/۴۰	۶/۰۲	۵/۲۴	۵/۷۹	۷/۲۵	۶/۸۰	۴/۵۰	۵/۹۲	۵/۴۱	۵/۸۳	۵/۸۷	۶/۴۶	۵/۵۷	۵/۶۹	۶/۰۶	۶/۶۷	۵/۴۰	۷/۳۸
۶/۹۳	۵/۰۰	۴/۹۱	۴/۶۰	۴/۶۹	۴/۸۱	۵/۵۸	۵/۸۳	۴/۳۷	۴/۱۳	۴/۷۹	۵/۱۸	۴/۹۰	۶/۰۸	۵/۲۹	۵/۲۰	۵/۲۴	۴/۹۱	۴/۶۰	۶/۹۳
۸/۰۳	۶/۷۵	۶/۶۷	۶/۵۲	۶/۳۱	۵/۹۱	۶/۶۳	۵/۴۳	۵/۴۰	۷/۱۲	۶/۹۴	۶/۵۳	۶/۴۷	۶/۸۲	۷/۲۵	۶/۲۶	۶/۵۳	۶/۶۷	۶/۷۵	۸/۰۳
۷/۴۷	۵/۳۱	۵/۴۶	۵/۹۳	۶/۰۰	۵/۴۲	۵/۵۰	۵/۵۷	۵/۶۰	۵/۴۷	۵/۹۴	۶/۲۴	۵/۷۴	۶/۲۱	۵/۷۰	۶/۰۶	۵/۹۶	۵/۴۶	۵/۹۳	۷/۴۷
۶/۵۱	۷/۶۷	۴/۶۷	۵/۴۳	۴/۵۴	۴/۴۸	۵/۹۲	۵/۷۸	۵/۵۰	۴/۳۷	۴/۸۴	۴/۹۰	۵/۱۰	۵/۷۶	۶/۴۰	۵/۱۵	۵/۷۸	۴/۶۷	۵/۴۳	۶/۵۱
۶/۶۵	۶/۸۶	۶/۳۸	۵/۱۹	۵/۷۸	۵/۶۸	۶/۶۹	۵/۳۳	۵/۵۸	۵/۳۳	۵/۹۱	۵/۴۱	۵/۲۰	۵/۶۵	۵/۷۸	۵/۸۷	۵/۸۷	۶/۳۸	۶/۸۶	۶/۶۵
۶/۰۵	۵/۷۱	۴/۱۵	۵/۲۱	۵/۶۶	۴/۷۱	۶/۷۷	۶/۱۰	۴/۷۷	۵/۹۲	۶/۰۹	۶/۵۱	۵/۴۳	۵/۴۰	۶/۱۶	۵/۸۶	۵/۸۶	۴/۱۵	۵/۲۱	۶/۰۵
۶/۳۲	۴/۷۳	۴/۶۲	۴/۱۴	۴/۴۳	۴/۵۷	۷/۲۳	۴/۶۰	۴/۰۸	۴/۰۵	۵/۰۳	۴/۴۶	۴/۵۷	۵/۱۴	۶/۷۰	۴/۷۲	۵/۰۴	۴/۷۳	۴/۶۲	۶/۳۲
۴/۲۴	۳/۴۶	۳/۷۳	۴/۱۰	۴/۲۹	۳/۶۳	۴/۴۳	۳/۲۰	۲/۶۷	۳/۴۷	۴/۶۲	۳/۱۹	۳/۰۸	۴/۱۱	۵/۴۴	۴/۰۳	۳/۸۲	۳/۷۳	۳/۴۶	۴/۲۴
۶/۸۶	۴/۴۷	۶/۷۵	۶/۶۶	۶/۶۱	۴/۶۰	۶/۹۳	۶/۱۰	۵/۷۲	۵/۶۷	۶/۰۶	۶/۱۱	۵/۲۳	۶/۰۴	۵/۵۰	۶/۵۱	۵/۸۷	۴/۴۷	۶/۷۵	۶/۸۶
۷/۷۳	۵/۷۹	۶/۰۰	۶/۱۱	۶/۲۰	۴/۸۳	۶/۶۷	۶/۶۷	۶/۹۶	۵/۴۴	۶/۱۰	۶/۴۹	۶/۲۸	۵/۶۷	۶/۱۰	۶/۳۸	۶/۳۸	۵/۷۹	۶/۰۰	۷/۷۳
۶/۳۶	۵/۵۰	۵/۷۵	۶/۳۲	۶/۳۳	۶/۰۴	۶/۳۳	۴/۸۰	۷/۰۷	۶/۰۵	۶/۶۵	۶/۱۳	۶/۰۲	۶/۴۲	۵/۵۶	۶/۲۴	۶/۰۸	۵/۷۵	۵/۵۰	۶/۳۶

شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و اتاق‌ها

جدول ۱۲ - شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و سه اتاق - زمستان ۱۴۰۳

عنوان مؤلفه (موانع کسب و کار)	کل			اتاق بازرگانی			اتاق تعاون			اتاق اصناف		
	پاییز ۱۴۰۳	زمستان ۱۴۰۳	درصد تغییرات	پاییز ۱۴۰۳	زمستان ۱۴۰۳	درصد تغییرات	پاییز ۱۴۰۳	زمستان ۱۴۰۳	درصد تغییرات	پاییز ۱۴۰۳	زمستان ۱۴۰۳	درصد تغییرات
نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول	۳/۷۹	۳/۸۶	۱/۸۳	۳/۷۶	۳/۶۷	-۲/۳۶	۳/۷۰	۴/۲۹	۱۵/۹۸	۳/۹۱	۴/۱۹	۷/۰۴
برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...	۶/۰۱	۵/۹۵	-۰/۹۶	۶/۳۰	۶/۰۷	-۳/۶۷	۶/۰۶	۶/۲۸	۳/۷۱	۴/۹۸	۵/۲۹	۶/۳۷
بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان	۵/۱۶	۵/۱۷	۰/۱۱	۵/۱۹	۵/۰۷	-۲/۳۲	۵/۱۱	۵/۲۹	۳/۶۱	۵/۰۷	۵/۴۵	۷/۵۱
بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	۷/۰۱	۷/۱۸	۲/۳۴	۷/۳۵	۷/۳۱	-۰/۵۰	۷/۰۸	۷/۴۹	۵/۷۰	۵/۸۹	۶/۴۸	۱۰/۰۵
غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	۷/۸۵	۸/۳۴	۶/۲۵	۷/۸۱	۸/۱۹	۴/۸۴	۸/۱۵	۸/۸۱	۸/۱۹	۷/۸۲	۸/۵۸	۹/۷۰
رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی	۶/۰۱	۶/۱۳	۱/۹۶	۵/۹۶	۶/۰۳	۱/۱۷	۶/۳۴	۶/۵۹	۳/۹۴	۵/۹۵	۶/۱۷	۳/۶۳
تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌ رغبتی به خرید محصولات ایرانی	۴/۹۹	۴/۸۷	-۲/۳۷	۵/۰۱	۴/۸۸	-۲/۵۶	۵/۱۶	۴/۸۶	-۵/۸۹	۴/۸۳	۴/۸۳	-۰/۰۶
تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار	۶/۳۱	۶/۳۳	۰/۳۸	۶/۱۶	۶/۱۸	۰/۴۳	۶/۴۵	۶/۲۸	-۲/۷۶	۶/۷۴	۶/۸۸	۲/۱۱
وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار	۶/۰۸	۶/۱۶	۱/۳۶	۵/۹۵	۶/۰۷	۲/۰۰	۶/۴۹	۶/۳۸	-۱/۷۳	۶/۳۳	۶/۴۱	۱/۳۶
رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	۶/۷۱	۶/۷۲	۰/۲۵	۶/۶۴	۶/۶۳	-۰/۲۳	۶/۹۷	۶/۶۶	-۴/۵۴	۶/۷۵	۷/۰۷	۴/۸۳
دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	۷/۶۵	۷/۶۸	۰/۳۹	۷/۵۰	۷/۵۲	۰/۲۷	۸/۲۲	۷/۹۶	-۳/۱۷	۷/۸۲	۸/۰۹	۳/۵۴
فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی	۵/۹۸	۶/۰۴	۱/۰۷	۵/۹۰	۵/۹۰	-۰/۰۶	۶/۲۲	۶/۱۶	-۰/۹۲	۶/۰۹	۶/۵۱	۶/۸۸
ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)	۵/۵۴	۵/۴۵	-۱/۶۶	۵/۵۲	۵/۳۴	-۳/۳۱	۵/۱۹	۵/۲۹	۱/۸۸	۵/۸۵	۶/۰۳	۳/۱۲
ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران	۵/۹۴	۶/۱۲	۳/۰۴	۵/۸۰	۵/۸۸	۱/۴۲	۶/۲۹	۶/۲۹	-۰/۱۰	۶/۲۳	۶/۹۱	۱۰/۹۰
وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبای بازار	۶/۱۹	۶/۲۹	۱/۶۷	۶/۱۴	۶/۲۸	۲/۲۵	۶/۵۲	۶/۱۶	-۵/۴۹	۶/۱۵	۶/۴۲	۴/۴۶
ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار	۴/۸۵	۴/۸۸	۰/۸۰	۴/۷۰	۴/۶۲	-۱/۶۶	۵/۱۴	۴/۸۸	-۵/۰۵	۵/۱۹	۵/۸۷	۱۳/۱۶
عرضه کالاهای و محصولات قاچاق در بازار ایران	۵/۸۴	۵/۹۱	۱/۱۵	۵/۶۳	۵/۷۳	۱/۷۵	۶/۰۴	۶/۱۵	۱/۷۸	۶/۵۴	۶/۴۹	-۰/۷۰
فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار	۵/۱۹	۵/۲۰	۰/۰۴	۵/۰۰	۵/۰۷	۱/۳۷	۵/۶۰	۵/۱۵	-۷/۹۹	۵/۶۸	۵/۷۳	۱/۰۰
دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار	۶/۳۳	۶/۴۹	۲/۴۶	۶/۲۶	۶/۳۵	۱/۳۳	۶/۵۱	۶/۶۵	۲/۱۰	۶/۴۵	۶/۹۱	۶/۹۹
کارگری عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه	۵/۹۴	۶/۰۱	۱/۲۳	۵/۸۵	۵/۹۰	۰/۷۲	۶/۰۴	۶/۲۲	۲/۹۷	۶/۱۷	۶/۳۲	۲/۴۶
کمبود تقاضا در بازار	۵/۴۳	۵/۴۶	۰/۵۱	۵/۱۲	۴/۹۹	-۲/۶۱	۵/۵۰	۵/۷۵	۴/۶۸	۶/۳۲	۶/۸۴	۸/۱۹
کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز	۵/۶۹	۵/۸۳	۲/۳۸	۵/۶۵	۵/۶۶	۰/۱۳	۵/۴۳	۵/۶۸	۴/۵۶	۵/۹۹	۶/۵۲	۸/۸۶
کمبود نیروی کار ماهر	۶/۰۰	۵/۹۲	-۱/۲۸	۶/۰۴	۵/۹۰	-۲/۲۸	۵/۴۶	۵/۴۶	-۰/۱۱	۶/۱۹	۶/۲۷	۱/۳۵
محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت	۵/۱۸	۴/۸۹	-۵/۵۷	۵/۰۳	۴/۷۱	-۶/۳۴	۵/۰۳	۴/۷۵	-۵/۵۸	۵/۷۲	۵/۵۷	-۲/۶۱
محدودیت دسترسی به آب	۴/۰۸	۳/۹۲	-۳/۸۵	۴/۰۵	۳/۹۶	-۲/۲۷	۴/۰۳	۳/۵۰	-۱۳/۲۱	۴/۱۹	۴/۰۴	-۳/۴۴
محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و ...)	۵/۷۴	۶/۱۳	۶/۸۴	۵/۹۹	۶/۱۵	۲/۷۰	۵/۴۰	۵/۸۸	۸/۸۵	۵/۱۹	۶/۲۰	۱۹/۵۳
فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی	۶/۱۵	۶/۲۶	۱/۸۶	۵/۹۷	۶/۰۵	۱/۳۰	۶/۳۲	۶/۵۵	۳/۵۱	۶/۷۰	۶/۹۳	۳/۴۵
موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی	۶/۱۵	۶/۱۹	۰/۶۹	۶/۳۰	۶/۳۱	۰/۲۳	۶/۵۴	۶/۴۱	-۱/۹۵	۵/۴۲	۵/۶۰	۳/۱۶

در زمستان ۱۴۰۳، فعالان اقتصادی مشارکت کننده در این پایش، سه مؤلفه: ۱- غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات، ۲- دشواری تأمین مالی از بانک‌ها، ۳- بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار را نامناسب‌ترین مؤلفه‌های محیط کسب و کار کشور نسبت به سایر مؤلفه‌ها ارزیابی نموده‌اند.

علاوه بر این، مهمترین موانع کسب و کار بیان‌شده توسط فعالان اقتصادی زیرمجموعه هریک از سه اتاق بازرگانی، تعاون و اصناف ایران نیز در قالب جدول ۱۳ نشان داده شده است.

جدول ۱۳ - مهم‌ترین موانع کسب و کار بیان شده توسط فعالان اقتصادی زیرمجموعه هر یک از سه اتاق

مجموعه	الویت	۱	۲	۳	۴	۵
کل	پاییز ۱۴۰۳	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
	زمستان ۱۴۰۳	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران	پاییز ۱۴۰۳	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	برداشتهای سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...
	زمستان ۱۴۰۳	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
اتاق تعاون ایران	پاییز ۱۴۰۳	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی
	زمستان ۱۴۰۳	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
اتاق اصناف ایران	پاییز ۱۴۰۳	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
	زمستان ۱۴۰۳	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی	ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران

اولویت اول در هر سه اتاق، غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییر قیمت مواد اولیه و محصولات عنوان شده است.

اولویت دوم در هر سه اتاق، دشواری تأمین مالی از بانک‌ها عنوان شده است.

اولویت سوم در اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران و اتاق تعاون ایران بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار و در اتاق اصناف ایران رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات، عنوان شده است.

شاخص ملی محیط کسب و کار بر اساس مدل کارآفرینی شین

جدول ۱۴ - شاخص ملی محیط کسب و کار بر اساس نماگرهای مدل کارآفرینی شین

محیط	نماگر	شاخص نماگر		شاخص محیط		شاخص کل		
		میانگین		میانگین		درصد تغییرات نسبت به * زمستان ۱۴۰۳		
		پاییز ۱۴۰۳	زمستان ۱۴۰۳	پاییز ۱۴۰۳	زمستان ۱۴۰۳	پاییز ۱۴۰۳	زمستان ۱۴۰۳	درصد تغییرات نسبت به * زمستان ۱۴۰۳
نهادی	محیط سیاسی امنیتی	۶/۰۲	۵/۷۵	۵/۷۲	۵/۷۴	۰/۳۲	۶/۲۲	۰/۲۰
	محیط علمی آموزشی	۵/۶۳	۵/۹۲					
	محیط فرهنگی	۶/۰۰	۵/۹۵					
	محیط فناوری و نوآوری	۵/۹۵	۵/۸۶					
	محیط قانونی و حقوقی	۵/۱۶	۵/۳۳					
	ساختار و عملکرد دولت	۵/۹۷	۶/۰۳					
اقتصادی	محیط اقتصاد کلان	۶/۵۲	۶/۶۰	۶/۶۷	۶/۶۸	۰/۰۸	۶/۱۵	۰/۹۵
	محیط مالی	۸/۲۷	۸/۲۹					
	محیط جغرافیایی - زیرساخت‌ها و ظرفیت‌های اقلیمی	۶/۱۴	۶/۰۷					
	ساختار تولید - انحصار، خوسه‌ها و مواد اولیه	۶/۰۳	۶/۰۵					

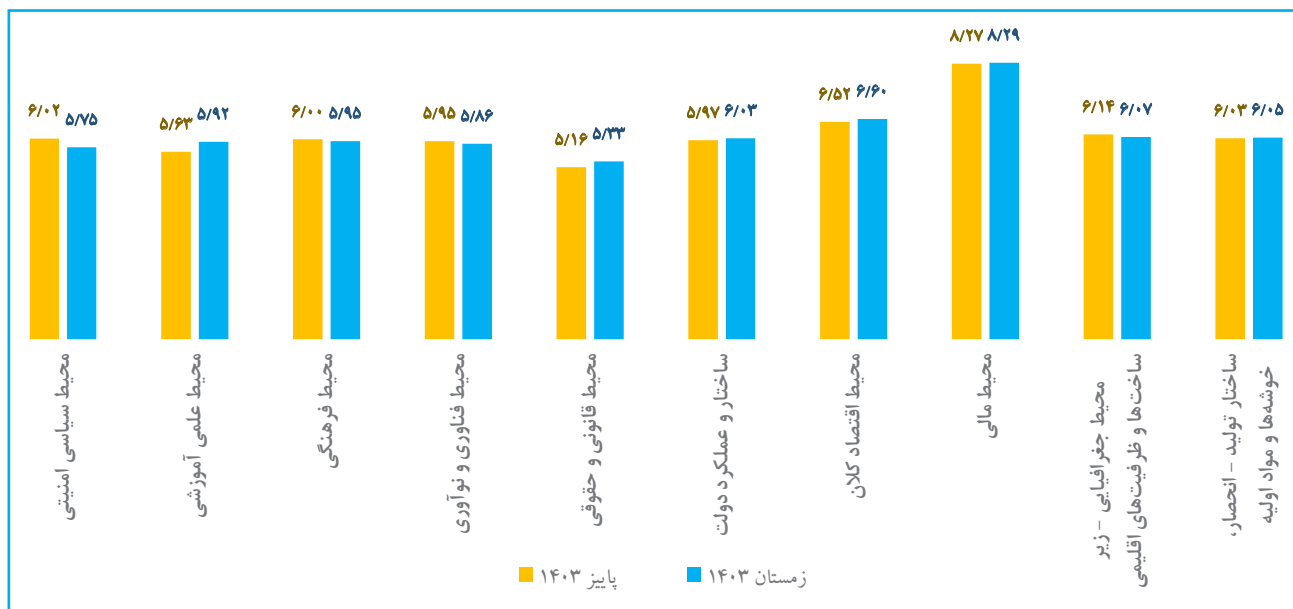
*: مثبت بودن درصد تغییرات به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به فصل گذشته است.

بر اساس نظریه عمومی کارآفرینی شین، شاخص ملی محیط کسب و کار ایران در زمستان ۱۴۰۳، عدد ۶/۱۶ (عدد ۱۰ بدترین ارزیابی است) را نشان می‌دهد به طوری که میانگین ارزیابی **محیط نهادی** (شامل محیط سیاسی، محیط آموزشی و علمی، محیط فرهنگی، محیط فناوری و نوآوری، محیط حقوقی و ساختار دولت) عدد ۵/۷۴ و میانگین ارزیابی **محیط اقتصادی** (شامل محیط اقتصاد کلان، محیط مالی، محیط جغرافیایی و ساختار تولید) عدد ۶/۶۸ است. نگاه اجمالی نشان می‌دهد **محیط قانونی و حقوقی** با عدد ۵/۳۳ و **محیط مالی** با عدد ۸/۲۹ به ترتیب مساعدترین و نامساعدترین محیط‌ها بر اساس نظریه عمومی کارآفرینی شین بوده‌اند.

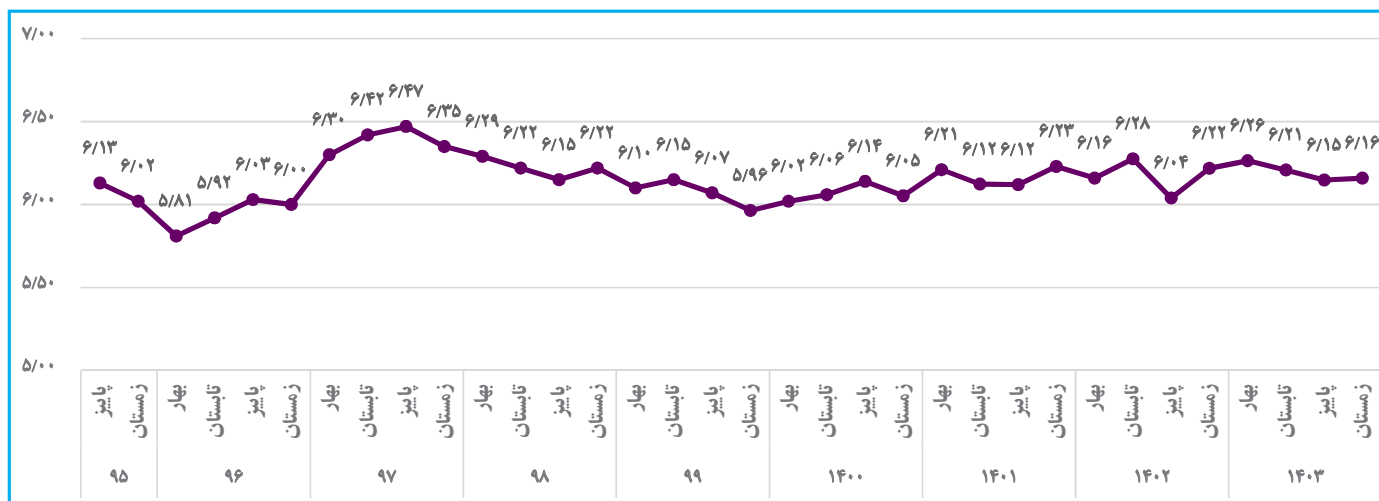
با توجه به جدول ۱۴، شاخص ملی کارآفرینی شین نسبت به فصل پاییز ۱۴۰۳، دارای درصد تغییرات ۰/۲۰ است که به معنی نامساعد شدن در شرایط کارآفرینی در فصل زمستان ۱۴۰۳ نسبت به فصل پاییز ۱۴۰۳ بوده است. همچنین تغییرات نسبت به فصل مشابه سال قبل (۰/۹۵٪) نشان می‌دهد شرایط کارآفرینی به طور بسیار جزئی مساعدتر شده است. لازم به ذکر است شاخص شین به دلیل استفاده از ضرائب اهمیت برای هر یک از نماگرها و محیط‌های تشکیل دهنده محیط کسب و کار، از دقت بیشتری نسبت به شاخص ملی برخوردار است.

نمودار ۶ - شاخص محیط کسب و کار بر اساس مدل کارآفرینی شین

نمودار ۷ - روند شاخص ملی محیط کسب و کار بر اساس مدل کارآفرینی شین

شاخص محیط کسب و کار بر اساس تعداد کارکنان بنگاه‌های اقتصادی

جدول ۱۵ - شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و تعداد کارکنان بنگاه

عنوان مؤلفه (موانع کسب و کار)	تعداد کارکن (نفر)					
	کمتر از ۵	۶-۱۰	۱۱-۴۹	۵۰-۱۰۰	۱۰۱-۲۰۰	بیشتر از ۲۰۰
نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول	۵/۹۵	۵/۸۶	۶/۰۲	۵/۹۰	۵/۷۳	۵/۵۳
برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...	۴/۰۶	۳/۸۰	۳/۸۶	۳/۴۱	۳/۱۵	۲/۷۹
بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان	۵/۱۳	۵/۱۵	۵/۳۱	۵/۲۸	۴/۹۱	۴/۶۴
بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	۶/۸۶	۷/۲۴	۷/۵۱	۷/۷۱	۷/۲۸	۷/۵۶
غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	۸/۲۹	۸/۱۸	۸/۴۹	۸/۳۹	۸/۴۴	۸/۸۱
رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی	۵/۸۷	۶/۰۰	۶/۴۲	۶/۶۴	۶/۴۹	۶/۶۷
تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌ رغبتی به خرید محصولات ایرانی	۴/۹۳	۴/۹۵	۴/۸۵	۴/۷۹	۴/۴۸	۴/۱۳
تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار	۶/۵۹	۵/۹۲	۶/۳۵	۶/۱۷	۵/۹۰	۵/۵۴
وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار	۶/۳۳	۵/۹۲	۶/۳۱	۵/۸۵	۵/۷۰	۵/۲۵
رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	۶/۷۸	۶/۶۵	۶/۶۵	۶/۹۶	۶/۲۹	۶/۶۹
دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	۷/۷۱	۷/۴۱	۷/۸۵	۷/۸۶	۷/۶۰	۷/۵۲
فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی	۶/۱۹	۶/۰۱	۵/۹۷	۵/۹۵	۵/۵۳	۵/۳۳
ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)	۵/۵۶	۵/۳۷	۵/۳۹	۵/۳۰	۵/۴۰	۵/۲۱
ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران	۶/۱۹	۵/۹۸	۶/۱۹	۵/۹۴	۶/۰۳	۵/۸۹
وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبای بازار	۶/۴۲	۶/۱۶	۶/۴۷	۶/۰۸	۵/۵۷	۵/۰۱
ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار	۵/۱۷	۴/۸۲	۴/۸۱	۴/۱۹	۳/۷۰	۴/۲۷
عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران	۶/۱۷	۵/۸۷	۵/۸۷	۴/۸۶	۵/۴۹	۵/۰۵
فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار	۵/۴۲	۵/۰۰	۵/۰۷	۵/۰۷	۵/۱۶	۴/۶۸
دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار	۶/۵۴	۶/۴۹	۶/۵۴	۶/۵۸	۵/۷۱	۵/۸۳
کارگریزی عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه	۵/۸۸	۵/۹۳	۶/۲۷	۶/۳۷	۶/۱۹	۵/۳۱
کمبود تقاضا در بازار	۵/۹۴	۵/۳۵	۵/۰۵	۴/۷۵	۴/۴۹	۴/۳۷
کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز	۵/۹۹	۵/۶۴	۵/۷۵	۵/۷۰	۵/۶۸	۵/۶۶
کمبود نیروی کار ماهر	۵/۵۸	۵/۸۸	۶/۳۵	۶/۸۴	۶/۳۹	۵/۲۸
محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت	۵/۰۰	۴/۸۲	۴/۹۸	۴/۵۵	۴/۴۷	۴/۲۸
محدودیت دسترسی به آب	۳/۸۳	۳/۹۱	۴/۰۳	۴/۰۳	۴/۰۴	۴/۲۸
محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و ...)	۵/۷۱	۶/۳۳	۶/۴۹	۶/۹۲	۶/۷۳	۶/۰۲
فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی	۶/۳۵	۶/۳۴	۶/۳۱	۵/۷۴	۵/۹۹	۵/۶۴
موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی	۵/۹۵	۶/۴۴	۶/۴۶	۶/۲۲	۶/۲۸	۵/۹۸

شاخص محیط کسب و کار بر اساس سابقه فعالیت بنگاه‌های اقتصادی

جدول ۱۶ - شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و سابقه فعالیت اقتصادی

سابقه فعالیت اقتصادی (سال)					عنوان مؤلفه (موانع کسب و کار)
کمتر از ۲	۳ تا ۵	۶ تا ۱۰	۱۱ تا ۱۵	بیشتر از ۱۶	
۵/۶۶	۵/۸۳	۶/۰۳	۵/۸۴	۶/۰۱	
۳/۶۰	۳/۸۵	۳/۸۸	۳/۸۵	۳/۹۱	نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول
۵/۶۷	۵/۸۸	۵/۸۹	۵/۷۵	۶/۲۱	برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...
۴/۵۸	۴/۸۹	۵/۲۰	۵/۲۴	۵/۳۹	بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان
۶/۷۸	۷/۳۵	۷/۰۴	۷/۱۷	۷/۲۹	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار
۷/۹۶	۸/۳۰	۸/۳۲	۸/۲۵	۸/۵۱	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات
۵/۵۴	۵/۷۰	۶/۱۷	۶/۱۲	۶/۴۶	رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی
۴/۹۵	۵/۰۹	۴/۸۵	۴/۸۶	۴/۷۵	تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌ رغبتی به خرید محصولات ایرانی
۶/۲۸	۶/۳۱	۶/۲۹	۶/۱۸	۶/۴۷	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
۶/۰۷	۶/۲۲	۶/۱۷	۵/۹۷	۶/۲۴	وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار
۶/۲۳	۶/۵۶	۶/۶۹	۶/۷۴	۶/۹۴	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
۷/۲۱	۷/۵۴	۷/۸۵	۷/۷۶	۷/۷۱	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها
۶/۰۵	۵/۸۵	۶/۲۰	۵/۹۹	۶/۰۴	فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی
۵/۰۸	۵/۲۸	۵/۶۵	۵/۲۸	۵/۵۶	ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)
۵/۹۶	۵/۸۲	۶/۴۳	۵/۸۸	۶/۱۹	ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران
۶/۱۸	۶/۴۷	۶/۵۱	۵/۹۹	۶/۲۰	وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبای بازار
۴/۸۳	۴/۶۶	۵/۰۲	۴/۶۸	۵/۰۲	ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار
۵/۸۹	۵/۹۸	۶/۰۰	۵/۷۹	۵/۸۶	عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران
۴/۹۹	۵/۰۰	۵/۳۹	۵/۱۶	۵/۲۱	فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار
۶/۳۴	۶/۳۰	۶/۶۴	۶/۳۷	۶/۵۶	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
۵/۵۸	۵/۷۵	۶/۱۵	۶/۰۱	۶/۱۵	کارگریزی عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه
۵/۰۸	۵/۰۵	۵/۸۴	۵/۳۰	۵/۵۵	کمبود تقاضا در بازار
۵/۶۲	۵/۵۳	۶/۰۱	۵/۶۸	۵/۹۶	کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز
۵/۱۳	۵/۹۶	۶/۰۷	۵/۹۱	۵/۹۷	کمبود نیروی کار ماهر
۴/۵۳	۴/۷۳	۵/۱۰	۵/۰۲	۴/۸۴	محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت
۴/۰۳	۳/۷۳	۴/۰۰	۳/۶۹	۴/۰۶	محدودیت دسترسی به آب
۵/۵۵	۵/۸۸	۶/۲۸	۶/۲۹	۶/۱۹	محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و ...)
۵/۹۰	۶/۱۳	۶/۳۴	۶/۲۴	۶/۳۸	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
۵/۹۸	۶/۳۸	۶/۳۲	۵/۹۳	۶/۱۷	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی

در جدول ۱۵ مولفه‌های پیمایشی به تفکیک تعداد کارکنان قابل مشاهده است. عدد شاخص محیط کسب و کار در بنگاه‌هایی که بیشتر از ۲۰۰ کارکن دارند ۵/۵۳ محاسبه شده است که نشان دهنده وضعیت کسب و کار بهتر در این بنگاه‌ها نسبت به سایر بنگاه‌های اقتصادی است و عدد شاخص محیط کسب و کار در بنگاه‌ها با ۱۱ تا ۴۹ کارکن، ۶/۰۲ محاسبه شده است که این بنگاه‌ها دارای وضعیت بدتری در محیط کسب و کار نسبت به سایر بنگاه‌ها ارزیابی شده‌اند.

همچنین بر اساس جدول شماره ۱۶ در بنگاه‌هایی که فعالیت اقتصادی آنها بین ۶ تا ۱۰ سال است، نامساعدترین محیط کسب و کار نسبت به سایر بنگاه‌ها با میانگین ۶/۰۳ اعلام شده و بنگاه‌های اقتصادی با کمتر از ۲ سال سابقه فعالیت اقتصادی هم، دارای مساعدترین وضعیت (۵/۶۶) محیط کسب و کار هستند.

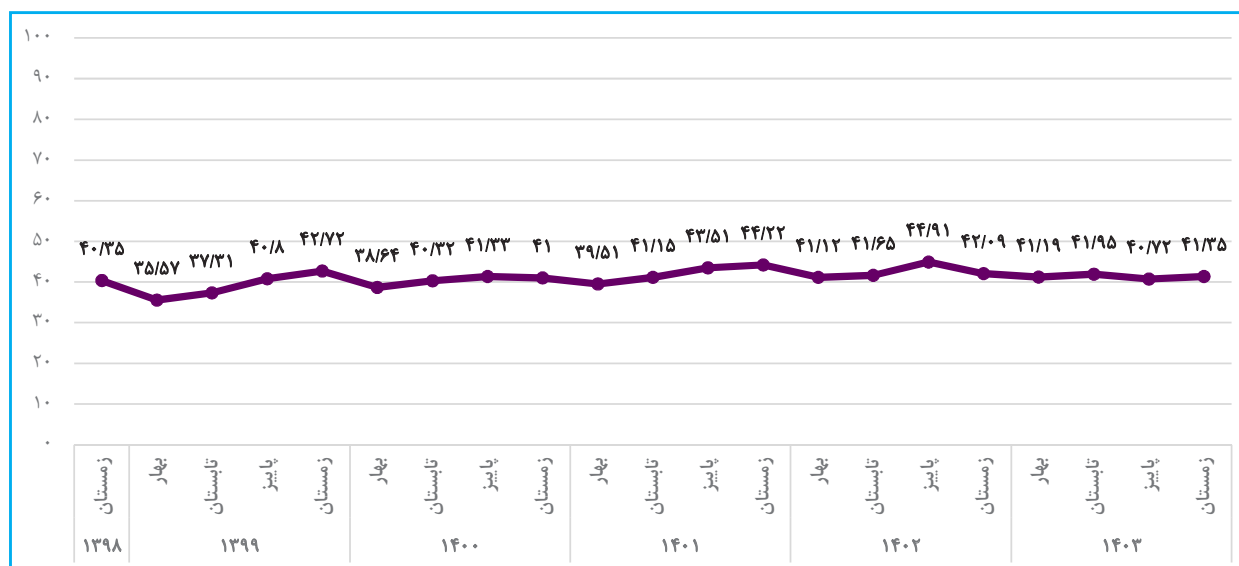
شاخص محیط کسب و کار بر اساس شرکت‌های دانش بنیان

در جدول ۱۷، موانع و مشکلات کسب و کار شرکت‌های دانش بنیان ارائه شده است. با توجه به جدول، پنج مشکل اولویت‌دار شرکت‌های دانش بنیان غیر قابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات، دشواری تامین مالی از بانک‌ها، بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار، موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی و وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک تا تعدادی از رقبا در بازار، هستند. با این حال مشاهده ارقام جدول نشان می‌دهد که برخی مشکلات این شرکت‌ها در مقایسه با سایر واحدهای اقتصادی کشور حادث‌تر است.

شاخص محیط کسب و کار بر اساس ظرفیت فعالیت بنگاه‌های اقتصادی

در جدول ۱۸، مشکلات کسب و کار به تفکیک درصد ظرفیت فعالیت قابل مشاهده است. بر اساس نتایج بدست آمده بنگاه‌های اقتصادی مشارکت کننده در طرح (۲۹۵۵ بنگاه) به طور متوسط با ۴۱/۳۵ درصد ظرفیت واقعی خود فعالیت داشته‌اند.

نمودار ۸. ظرفیت تولید (درصد) بنگاه اقتصادی

جدول ۱۷ - موانع و مشکلات محیط کسب و کار شرکت‌های دانش بنیان

کل کشور	دانش بنیان	عنوان مولفه (موانع کسب و کار)
۳/۸۶	۳/۶۰	نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول
۵/۹۵	۶/۰۴	برداشتهای سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...
۵/۱۷	۵/۱۳	بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان
۷/۱۸	۷/۱۷	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار
۸/۳۴	۸/۲۵	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات
۶/۱۳	۶/۲۷	رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی
۴/۸۷	۴/۵۸	تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بیرغبتی به خرید محصولات ایرانی
۶/۳۳	۵/۷۹	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
۶/۱۶	۵/۹۰	وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه دولتی در بازار
۶/۷۲	۵/۹۸	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
۷/۶۸	۷/۶۸	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها
۶/۰۴	۶/۲۵	فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی
۵/۴۵	۵/۰۴	ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)
۶/۱۲	۵/۷۰	ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران
۶/۲۹	۶/۳۰	وجود انحصار، امتیاز یا هرنوع رانت به یک یا تعدادی از رقبای بازار
۴/۸۸	۴/۴۸	ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار
۵/۹۱	۵/۳۰	عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران
۵/۲۰	۵/۰۲	فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار
۶/۴۹	۵/۸۷	داخلت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
۶/۰۱	۵/۹۶	کارگریزی عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه
۵/۴۶	۴/۴۸	کمبود تقاضا در بازار
۵/۸۳	۴/۹۸	کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز
۵/۹۲	۶/۲۱	کمبود نیروی کار ماهر
۴/۸۹	۴/۱۹	محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت
۳/۹۲	۳/۴۱	محدودیت دسترسی به آب
۶/۱۳	۵/۸۲	محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)
۶/۲۶	۵/۷۷	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
۶/۱۹	۶/۶۵	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب‌وکار در دستگاه‌های اجرایی

جدول ۱۸ - موانع و مشکلات محیط کسب و کار به تفکیک ظرفیت تولید بنگاه‌های اقتصادی

عنوان مولفه (موانع کسب و کار)	ظرفیت تولید بنگاه اقتصادی (درصد)			
	کمتر از ۳۰	۳۰ تا ۵۰	۵۰ تا ۷۰	بیشتر از ۷۰
نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول	۶/۲۶	۶/۰۳	۵/۸۹	۵/۷۱
برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...	۶/۱۹	۶/۲۹	۵/۹۰	۵/۶۳
بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان	۵/۴۶	۵/۱۹	۵/۱۲	۵/۰۳
بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	۷/۶۴	۷/۶۲	۷/۰۸	۶/۷۱
غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	۸/۵۵	۸/۴۹	۸/۳۰	۸/۱۶
رویه‌های سخت‌گیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی	۶/۵۰	۶/۱۸	۶/۰۱	۵/۹۷
تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌ رغبتی به خرید محصولات ایرانی	۵/۰۴	۴/۹۱	۴/۸۸	۴/۷۵
تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار	۶/۴۹	۶/۴۰	۶/۳۶	۶/۱۷
وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار	۶/۶۸	۶/۲۸	۶/۰۹	۵/۸۵
رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	۷/۱۸	۶/۸۵	۶/۶۳	۶/۴۵
دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	۷/۹۸	۷/۸۸	۷/۶۳	۷/۴۳
فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی	۶/۵۹	۶/۰۹	۵/۹۸	۵/۷۴
ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)	۵/۶۱	۵/۲۶	۵/۴۸	۵/۴۴
ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران	۶/۳۹	۶/۱۴	۶/۱۴	۵/۹۴
وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبا در بازار	۶/۸۴	۶/۳۹	۶/۱۶	۶/۰۳
ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار	۵/۱۱	۴/۶۰	۴/۹۱	۴/۹۳
عرضه کالاهای و محصولات قاچاق در بازار ایران	۶/۱۰	۶/۰۵	۵/۸۶	۵/۷۵
فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار	۵/۵۵	۵/۰۳	۵/۱۴	۵/۱۴
دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار	۷/۰۲	۶/۶۷	۶/۳۲	۶/۲۰
کارگریزی عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه	۶/۴۵	۶/۱۱	۵/۹۷	۵/۷۳
کمبود تقاضا در بازار	۵/۹۰	۵/۵۵	۵/۵۰	۵/۱۱
کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز	۶/۱۷	۵/۹۰	۵/۸۷	۵/۵۴
کمبود نیروی کار ماهر	۶/۰۳	۵/۹۴	۵/۹۳	۵/۸۳
محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت	۴/۹۰	۴/۹۰	۴/۸۸	۴/۸۹
محدودیت دسترسی به آب	۴/۰۹	۳/۹۶	۳/۹۳	۳/۸۰
محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)	۶/۲۶	۶/۲۴	۶/۲۰	۵/۹۲
فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی	۶/۹۱	۶/۲۷	۶/۲۰	۵/۹۵
موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی	۶/۶۳	۶/۴۲	۶/۱۲	۵/۸۵

برخی اقدامات انجام شده اتاق‌ها به منظور رفع موانع کسب و کار زمستان ۱۴۰۳

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران

- اصلاح بند (س) تبصره (۶) قانون بودجه ۱۴۰۳ در خصوص تعیین سقف درآمد متمایز برای صادرکنندگان حقیقی و حقوقی که پس از ارائه توضیحات کمیسیون توسعه صادرات، در صحن علنی مجلس تصویب شد.
- مصوب شدن پیشنهادات کمیسیون خدمات فنی مهندسی و احداث اتاق ایران در خصوص بندهای مواد ۲۴ و ۲۸ قانون برنامه پنج ساله هفتم با موضوع مدیریت بدهی‌های دولت و اوراق بهادارسازی بدهی‌های دولت به موسسات اعتباری و پیمانکاری طرح تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، به این ترتیب که مشاوران نیز مشمول آیین نامه گردند و وزارت اقتصاد مکلف است تا پایان سال اول برنامه هفتم بدهی دولت به مشاوران را نیز تبدیل به اوراق نمایند.
- با پیگیری کمیسیون کشاورزی و گمرک اتاق ایران، یک لاین جدید برای صادرات محصولات سبزی، صیفی و میوه‌جات در گمرک آستارا ایجاد شد.
- مصوبه ترخیص ۹۰ درصدی کالاهای بدون ثبت منشأ ارزی که در ابتدای آبان ماه سال جاری به اتمام رسید با پیگیری کمیسیون گمرک اتاق ایران و همکاری گمرک و وزارت صمت، تا پایان فروردین ۱۴۰۴ تمدید شد.
- با پیشنهاد کمیسیون گمرک به شورای گفت‌وگو و رایزنی با گمرک، مدت زمان ارائه اسناد ترخیص کالا از زمان ظهورنویسی نزد بانک عامل به ۲ ماه افزایش یافت که این امر در کاهش ارجاع واردکنندگان به تعزیرات اثرگذار می‌باشد.
- تصویب کاربرگ جواز تأسیس فروشگاه‌های چندمنظوره و زنجیره‌ای با هدف تسهیل فرآیند صدور مجوز، کاهش بوروکراسی و تسریع در راه‌اندازی کسب‌وکارهای خرده‌فروشی.
- تصویب تغییر وضعیت صدور مجوز تولید بدون کارخانه از ثبت‌محور به تأییدمحور که به تسهیل فرآیند تولید برای واحدهای فاقد کارخانه و حمایت از کسب‌وکارهای نوپا و کاهش موانع تولید می‌انجامد.
- تصویب لغو محدودیت‌های تجاری برای صادرکنندگان از محل ورود موقت ماده (۵۱) در سال ۱۴۰۳ به منظور حمایت از صادرکنندگان که باعث لغو محدودیت‌های تجاری اعمال شده از تاریخ اعلام موضوع توسط گمرک به بانک مرکزی برای مدت سه ماه می‌شود.
- تصویب اصلاح فرمول قیمت‌گذاری لوبکات (ماده اولیه روغن موتور) برای کاهش هزینه تولید و تثبیت قیمت روغن موتور.
- تصویب رفع موانع لجستیکی در بنادر برای تسهیل حمل‌ونقل کالاهای اساسی و کاهش هزینه‌های واردات و توزیع متوازن کالا.
- تصویب اصلاح مدت اعتبار قیمت پایه سهام بلوکی با ابطال بند (۲) مصوبه شورای عالی اجرای سیاست‌های اصل ۴۴ و اصلاح آن به این ترتیب که قیمت پایه سهام بلوکی حداکثر شش ماه از تاریخ اعلام کارشناس قیمت‌گذاری اعتبار دارد.
- تمدید مهلت‌های ارائه اسناد حمل جهت رفع تعهدات ارزی با صدور بخشنامه بانک مرکزی.
- ابطال ابلاغیه معاون وزیر جهاد کشاورزی در خصوص اخذ تعهد محضری به هنگام واردات نهاده‌های کشاورزی با مصوبه هشتاد و پنجمین نشست هیأت مقررات‌زدایی.
- امکان پرداخت قسطی حقوق دولتی صاحبان معادن براساس اعلام دیوان محاسبات کشور.
- ضابطه‌مند شدن روند صادرات محصول سیب‌زمینی براساس مکاتبه شماره ۲۷۵۷۴۷ مورخ ۱۴۰۳/۰۹/۱۸ معاونت برنامه‌ریزی و اقتصادی وزارت جهاد کشاورزی.
- مشخص شدن نحوه توزیع و قیمت‌گذاری مواد ناریه مصرفی معادن.

- کاهش زمان ارسال ثبت سفارش اولویت‌های کالایی ۲۲ تا ۲۵ از وزارت صمت به گمرک به ۷ روز، با پیشنهاد کارگروه شورای گفت‌وگو و موافقت سازمان توسعه تجارت.
- فراهم شدن امکان صادرات خرمای کبکاب در قبال واردات میوه‌های گرمسیری.
- رفع تعهد ارزی صادرکنندگان قیر با راه‌اندازی مرکز مبادله ارز و طلا.
- رفع مشکل صادرات سوخت تقطیری با تنظیم صورتجلسه فی مابین اتحادیه صادرکنندگان فراورده‌های نفت، گاز و پتروشیمی و وزارت صمت.
- رفع مشکل محل تأمین ارز واردات سبز قهوه با راه‌اندازی مرکز مبادله طلا و ارز.
- عدم اخذ مجدد عوارض ماده ۴۲ قانون مالیات بر ارزش افزوده از فعالان اقتصادی براساس نامه مشترک کمیسیون عمران و کمیسیون شوراها و امور داخلی کشور مجلس شورای اسلامی به وزیر امور اقتصادی و دارایی.

اتاق تعاون ایران

- برگزاری دومین نمایشگاه بین‌المللی ایران کمیکال (صنایع پایین دستی) در بهمن ماه.
- جلسه مشترک سه اتاق تعاون، بازرگانی و اصناف با جناب دکتر قالیباف در راستای تشریع برنامه های اقتصادی سه اتاق و پیشنهاد اتاق تعاون ایران جهت تکمیل پروژه‌های نیمه تمام با استفاده از ظرفیت شرکت‌های تعاونی سهام عدالت و توسعه و عمران شهرستانی در اسفند ماه.
- پیگیری معوقات تعاونی‌های سهام عدالت در کارگروه سهام عدالت کمیسیون تخصصی اتاق تعاون ایران در اسفند ماه.

اتاق اصناف ایران

- افزایش پنج عنوان رسته سیار در هیات مقررات‌زدایی که منجر به فعالیت سازمان یافته و تحت نظارت این رسته‌ها به صورت سیار می‌شود (گل‌فروشی، کتاب‌فروشی، فروش ظروف، میوه‌فروش و لوازم جانبی موبایل).
- تصویب پیشنهاد اصلاح آیین‌نامه آموزشگاه‌های رانندگی در خصوص شرط حق تأهل مؤسس، مربی و مدرس و همچنین رعایت حق مکتسب آموزشگاه‌هایی که پیش از ابلاغ آیین‌نامه جدید دارای شرایط بوده‌اند.
- افزایش معافیت مالیاتی مشاغل از ۴۷.۵۰۰.۰۰۰ تومان در سال ۱۴۰۲ به ۱۰۰ میلیون تومان در سال ۱۴۰۳ و از ۱۰۰ میلیون به ۲۰۰ میلیون تومان در سال ۱۴۰۴.
- صدور بخشنامه ۲۰۰/۱۴۰۳/۱۱ مورخ ۱۴۰۳/۰۶/۰۷ توسط سازمان امور مالیاتی مبنی بر اینکه صرف اطلاعات‌های خرید و بارنامه حمل، سند مثبت‌ه درآمدی برای طرف دوم (خریدار) محسوب نمی‌شود.
- کاهش نسبت‌های سود فعالیت (این‌تا‌کد) برخی از رسته‌های صنفی از جمله رسته تعمیر موبایل و کالاهای تولید داخل که برای آن‌ها توسط سازمان حمایت تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان، ضریب سود مشخصی تعیین گردیده است.
- ساماندهی سطح عرضه محصولات دخانی، ممنوعیت تولید، فروش، واردات و صادرات و هرگونه فعالیت ترویج مواد نوظهور و مواد دخانی بدون دود.
- راه‌اندازی فرآیند فاکتور الکترونیکی در میدان مرکزی میوه و تره بار شهرداری تهران و غیره به منظور رفع اختلال ایجاد شده ناشی از عرضه برخی از اقلام با قیمت‌های نامتعارف.
- پیاده سازی سامانه سیمبا در راستای رفع مشکلات عدم همسان سازی آمار و اطلاعات بازرسی از سوی مراجع مختلف

و سهولت در امر نظارت بر واحدهای بازرسی در سطح کشور.

اتحادیه صنایع بازیافت ایران

● در اجرای قانون برنامه هفتم توسعه، اساسنامه نهاد تنظیمگر بازار پسماند و مواد و کالاهای قابل بازیابی در جلسه ۷۲۵ مورخ ۱۴۰۳/۱۲/۷ در مرکز ملی رقابت به تصویب رسید تا جهت بررسی به هیئت دولت ارسال گردد.

● علی رغم ابلاغ وزیر اسبق امور اقتصادی و دارایی در نامه‌ی شماره ۸۰/۹۶۴۴۱ به رئیس سازمان امور مالیاتی در خصوص وحدت رویه و تمکین به مصوبات هیئت مقررات زدایی در اجرای مواد ۵ و ۶ قانون کمک به ساماندهی پسماندها با موضوع معافیت مالیاتی فعالان اقتصادی زنجیره بازیافت، سازمان یادشده همچنان خلاف دستور وزیر رفتار نموده که این امر سبب پیگیری موضوع توسط شورای گفتگو و این اتحادیه از هیئت مقررات زدایی و بهبود محیط کسبوکار گردید و در جلسه کارشناسی مورخ ۱۴۰۳/۱۲/۲۲ این مرکز مقرر شد موضوع در صحن هیئت مطرح شود.

● پس از ۴ سال پیگیری نحوه ثبت خریدهای فاقد صورتحساب از سوی خریدار در جهت بسط شفافیت مالیاتی از سوی این اتحادیه و شورای گفتگو (ابتدا در قالب اصلاح صورت معاملات فصلی و پس از آن در قالب نحوه و روش اجرای بند ۵ ماده ۵ قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مودیان)، در جلسه کارشناسی مورخ ۱۴۰۳/۱۲/۲۲ هیئت مقررات زدایی و بهبود محیط کسب و کار، با وزارت امور اقتصادی و دارایی و سازمان امور مالیاتی توافق به عمل آمد که فهرست فروشندگانی که از فروش رسمی خودداری می‌نمایند توسط اتحادیه و سایر انجمن‌ها در بازه‌ای دو ساله به سازمان امور مالیاتی منعکس گردیده تا سازمان ضمن پذیرش خریدهای خریداران در رسیدگی‌های مالیاتی، با بررسی اطلاعات فروشندگان غیررسمی، ایشان را به تشکیل پرونده مالیاتی، اخذ مجوز، شفافیت مالیاتی و صدور صورتحساب الکترونیکی هدایت نماید. همچنین در سامانه مودیان قسمتی برای ثبت اطلاعات مرتبط با بند ۵ ماده ۵ قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مودیان (خریدهای غیررسمی) شامل اطلاعات فروشنده از جمله شماره شبا ایجاد شده تا به مرور زمان این بخش به عنوان مرجع ثبت اطلاعات خریدهای غیررسمی و رسیدگی‌های مرتبط قرار گیرد.

● نشست‌های «میز محیط زیست پروژه سپهر ایران آینده (افق ۱۴۳۰)» مجمع تشخیص مصلحت نظام با محوریت کمیسیون توسعه پایدار اتاق ایران، کمیسیون انرژی و محیط زیست اتاق تهران، فدراسیون صنعت آب ایران و این اتحادیه به صورت هفتگی در زمستان ۱۴۰۳ برگزار شد و در این نشست‌ها موضوعات مرتبط با حکمرانی آب و هوا مورد بررسی قرار گرفت. بنابر این نشست‌ها ضمن بررسی موضوعات مرتبط با حکمرانی خاک، محیط طبیعی و اقتصاد سبز، سندی بر اساس مباحثات و بررسی‌های مرتبط در این نشست‌ها تدوین گردیده و در همکاری بخش خصوصی و حاکمیت به مجمع ارائه شود.

● در اجرای بند ۴۸ ماده ۴۸ قانون برنامه هفتم، در جلساتی میان معاون برنامه ریزی، نوآوری و هوشمندسازی وزارت صنعت، معدن و تجارت و معاون امور اقتصادی و توسعه منطقه‌ای وزارت کشور و هیئت مدیره اتحادیه، توافقات لازم در خصوص همکاری اتحادیه در تدوین «سند راهبرد ملی توسعه زنجیره ارزش بازیافت» به عنوان پیشنهادی اولیه جهت طرح در هیئت دولت به عمل آمد.

● اولین نشست «بررسی طرح اصلاح قانون مدیریت پسماندها» با حضور نماینده اتحادیه در کمیسیون کشاورزی، آب و منابع طبیعی مجلس شورای اسلامی در روز ۷ بهمن ماه برگزار شد و توافق بر کلیت فرآیند اصلاح و ارسال پیشنهادات برای کمیسیون صورت گرفت. در همین راستا نشست‌هایی به منظور افزایش همگرایی و هماهنگی میان سرکار خانم رفیعی، نماینده مردم تهران در مجلس شورای اسلامی و رئیس فراکسیون محیط زیست مجلس و هیئت رئیسه اتحادیه برگزار شد.